

De kasverrichtingen in 2008 en 2009 van de federale overheid volgens de algemene schatkisttoestand

Petrus Ludo JACOBS

Adviseur-generaal van Financiën

ABSTRACT

The article gives an overview of the transactions recorded on a cash basis in the Monthly Treasury Statements 2008 and 2009 prepared and published by the Treasury of the Federal Finance Office.

The main reasons behind the deficits of these two years are analysed and the link with the official Treasury debt is also made.

Mainly in 2008 the effects of the financial global crisis influenced the level of the financial needs of the Treasury, since it was obliged to recapitalising financial institutions in order to safeguard the financial system. In 2009 this financial crisis had his fallout on the economic situation by increased fiscal stimuli and declining fiscal revenues.

Keywords: National Budget, Debt, Debt Management

JEL Classification Code: H63

Inhoudsopgave

1	Inleiding	33
2	Het federaal netto te financieren schatkistsaldo	34
3	Ontstaan van het netto te financieren saldo	37
3.1	Het kassaldo op de begrotingsverrichtingen	37
3.1.1	De rijksmiddelenontvangsten	38
3.1.2	De algemene begrotingsuitgaven	40
3.1.3	De primaire begrotingsuitgaven volgens de economische hergroepering	45
3.2	Het kassaldo op de extra-budgettaire verrichtingen	48
4	De overgang van het netto te financieren saldo naar de nominale schuldvariatie	54
5	De fiscale ontvangsten	56
5.1	De totale fiscale ontvangsten	56
5.2	Van totale fiscale ontvangsten naar de rijksmiddelenontvangsten	60
6	De federale staatsschuld	63
7	De opportuniteit van het kasconcept in het nieuw comptabiliteits-technisch kader	68

ABSTRACT

1 Inleiding

Op basis van de kasverrichtingen opgetekend in de maandelijkse schatkisttoestand, opgesteld en gepubliceerd door de administratie der Thesaurie van de FOD Financiën, blijken voor de jaren 2008 en 2009 kastekorten van respectievelijk 27,45 miljard en 7,77 miljard.

Naast de globale cijfermatige voorstelling van de grote aggregaten die aan de basis liggen van het begrip “netto te financieren saldo”, zowel voor 2008 en 2009 (punt 2), geeft punt 3 een meer gedetailleerde analyse van het kassaldo. Hierbij wordt uitgegaan van de twee grote onderscheiden blokken, enerzijds het kassaldo op de begrotingsverrichtingen, anderzijds het saldo op de extra-budgettaire kasverrichtingen. Specifiek wat betreft de fiscale ontvangstenzijde van de begroting wordt in punt 5 dit onderwerp vanuit de ruime optiek der totale fiscale ontvangsten bekeken om van daar uit over te gaan naar de optiek rijksmiddelen, zoals gehanteerd in de maandelijkse schatkisttoestand ter bepaling van het netto te financieren saldo.

De variatie in de nominale schuld wordt echter niet uitsluitend bepaald door het netto te financieren saldo van het betrokken jaar. Daartoe dienen een aantal overgangselementen toegevoegd te worden. Dit wordt besproken in punt 4.

Punt 6 tenslotte geeft een bondig overzicht van de toestand van de federale staatsschuld per einde van de beschouwde jaren 2008 en 2009.

Beide beschouwde jaren worden gekenmerkt door punctuele kasstromen aan kredietverleningen en deelnemingen aan en in de financiële sector, dit ten gevolge van de financiële en economische crisis die vooral tijdens het jaar 2008 kwantitatieve sporen nalaat op de niveauhoogtes van een aantal aggregaten die het netto te financieren kassaldo determineren. Daar waar nodig wordt in de tekst dan ook de correctie gemaakt met deze factor om geldige vergelijkingen in de tijd te kunnen maken⁽¹⁾.

Punt 7 benadrukt het belang van het kasconcept in het veranderend wetgevend en praktisch kader, teweeg gebracht door de wil om de begrotingsboekhouding meer af te stemmen op Europese normen.

1 Dit betekent dan ook dat in de primaire uitgaven wel de “traditionele” kredietverleningen en deelnemingen (zoals bijvoorbeeld de leningen aan vreemde staten) vervat blijven.

2 Het federaal netto te financieren schatkistsaldo

Voor het jaar 2008 beliep het netto te financieren kastekort volgens de officiële maandelijkse schatkisttoestand een niveau van 27,45 miljard en ligt het daardoor met 23,67 miljard boven het in 2007 gerealiseerd kastekort van 3,78 miljard. Voor het daaropvolgende jaar 2009 viel het netto te financieren saldo terug tot een niveau van 7,77 miljard wat 19,68 miljard lager lag ten overstaan van 2008. In verhouding tot het bbp⁽²⁾ beloopt het jaartekort voor 2008 aldus 8,0 % tegen 1,1 % voor het jaarresultaat 2007 en valt het tekort voor 2009 terug tot 2,3 %.

Deze enorme toename, zowel in absolute als in relatieve termen, in het jaartekort van 2008 en een gedeeltelijk compenserende terugslag in 2009 betekent uiteraard dat er zich in de loop van het jaar 2008 een serieuze vertekening heeft voorgedaan.

Tijdens de periode van de vier laatste maanden van 2008 werd namelijk voor een bedrag van 20,02 miljard (zijnde 5,8 % van het bbp) besteed aan kredietverleningen en deelnemingen (kvd) aan en in de financiële sector, dit als direct gevolg van de weerslag van de zwaarste financiële crisis op internationaal vlak na de tweede wereldoorlog. In de loop van het jaar 2009 (en meer bepaald vooral tijdens de maanden april, mei en juni 2009) werd van voormelde interventies in de financiële sector een bedrag van 4,65 miljard terugbetaald aan de federale overheid en werd supplementair (tijdens de maanden april en juli 2009) een bedrag van 0,30 miljard als steun aan de financiële sector in kas uitgegeven, waarvan 0,03 miljard in 2009 terugvloeiende aan de Schatkist.

2 bbp voor 2007 : 335,0 miljard (+ 5,3 %)
 bbp voor 2008 : 344,7 miljard (+ 2,9 %)
 bbp voor 2009 : 339,0 miljard (- 1,7 %).

Tabel 1 : Officiële algemene schatkisttoestand 2007-2009 (op kasbasis)

<i>in miljoenen euro</i>	2007 (1)	2008 (2)	2009 (3)
1. Begrotingsontvangsten			
fiscale	40.776	41.297	32.751
niet-fiscale	3.050	2.629	8.594
Totaal ontvangsten	43.826	43.926	41.345
2. Begrotingsuitgaven			
op vorig jaar	993	365	778
op vorig jaar transport	63	71	30
op huidig jaar	42.884	65.308	46.647
op huidig jaar transport	1.845	1.621	0
Totaal uitgaven	45.784	67.365	47.455
3. Begrotingsresultaat	-1.958	-23.439	-6.111
4. Andere verrichtingen			
a. derdengelden totaal waarvan:	1.504	-831	734
fiscale federaal	521	-569	1.061
fiscale gewesten en gemeenschappen	-81	129	43
andere	1.064	-391	-370
b. kasverrichtingen & derdengelden Post	-2.946	-2.655	-2.818
c. emissieverschillen	-269	-515	550
d. delgingsverschillen e.a.	-114	-8	-125
Totaal andere verrichtingen	-1.824	-4.009	-1.659
5. Netto te financieren saldo	-3.782	-27.448	-7.770

(1) op basis van de maandelijkse schakeltoestand gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 16 juni 2010

(2) inclusief kvD-uitgaven van 20.020 miljoen

(3) inclusief kvD-ontvangsten van 4.676 miljoen en kvD-uitgaven van 297 miljoen

Om een geldige vergelijkingsbasis voor de jaren 2007-2008-2009 te kunnen maken wordt Tabel 1 herwerkt in die zin dat de kvD-ontvangsten en uitgaven er uit geëlimineerd worden.

Tabel 2 :Vergelijkbare algemene schatkisttoestand 2007-2009 (op kasbasis)

<i>in miljoenen euro</i>	2007	2008	2009	
			absoluut	verschil t.o.v. 2008
1. Begrotingsontvangsten				
fiscale	40.776	41.297	32.751	-8.546
niet-fiscale	3.050	2.629	3.918	1.289
Totaal ontvangsten	43.826	43.926	36.669	-7.257
2. Begrotingsuitgaven				
op vorig jaar	1.056	436	808	372
op huidig jaar	44.728	46.909	46.350	-559
Totaal uitgaven	45.784	47.345	47.158	-187
3. Begrotingsresultaat	-1.958	-3.419	-10.489	-7.070
4. Andere verrichtingen	-1.824	-4.009	-1.659	2.350
5. Netto te financieren saldo	-3.782	-7.428	-12.149	-4.721

Deze eliminatie-bewerking geeft aan dat voor 2008 een met 2007 vergelijkbaar saldo aan netto te financieren kasverrichtingen van 7,43 miljard kan bepaald worden en dat voor het kasjaar 2009 een kastekort blijkt van 12,15 miljard.

Zoals verder in de tekst zal aangetoond worden heeft de eerste ronde in de recente financiële crisis een grote weerslag in 2008 gehad op de staatsbegroting via de directe steunmaatregelen vanwege de Schatkist en vertegenwoordigt het uitgezuiverde saldo van 2009, dat met 4,72 miljard hoger ligt ten overstaan van het kvd-gecorrigeerde resultaat van 2008, het afgeleid effect van deze crisis door vooral een negatieve invloed op het niveau van de fiscale rijksmiddelenontvangsten.

3 **Ontstaan van het netto te financieren saldo**

Het netto te financieren saldo is een “kas”-begrip en wordt gevormd door de financiële in- en uitstroom van kasverrichtingen inzake twee grote bestanddelen, enerzijds door het resultaat van de financiële afhandeling van de verrichtingen die aanrekenbaar zijn op de rijksmiddelenbegroting en de algemene uitgavenbegroting (exclusief het gedeelte betreffende de terugbetalingen en aflossingen van de rijksschuld en de begroting nummer 52, financiering van de Europese Unie³) inzake de uitgaven en titel III – opbrengst van leningen inzake de ontvangsten aan te rekenen op de rijksmiddelenbegroting) en anderzijds door het kasresultaat opgelopen in de extra-budgettaire verrichtingen (de “andere verrichtingen” zoals genoemd in de officiële maandelijks schatkisttoestand, of ook wel gemeenzaam de schatkistverrichtingen genaamd).

Het jaartekort 2008 van 7,43 miljard (exclusief de kvd) wordt voor iets minder dan de helft, namelijk voor 46 % (-3,42 miljard) veroorzaakt door de budgettaire kasverrichtingen terwijl het saldo van 54 % (-4,01 miljard) te wijten is aan de extra-budgettaire verrichtingen op kasbasis. Qua procentueel aandeel is deze toestand praktisch gelijklopend met de toestand 2007 waarin de aandelen van de budgettaire kasverrichtingen en de extra-budgettaire kasoperaties respectievelijk 52 % en 48 % belopen.

Voor het kasjaar 2009 liggen deze verhoudingen helemaal anders. De budgettaire kasoperaties (exclusief kvd) zijn in dat jaar verantwoordelijk voor 86 % inzake de vorming van het netto te financieren kasresultaat van -12,15 miljard. Deze verslechtering in het begrotingsresultaat met 7,07 miljard is voor het allergrootste gedeelte toe te schrijven aan de rampzalige uitslag inzake de fiscale rijksmiddelenontvangsten onder invloed van de economische en financiële crisis.

3.1 **Het kassaldo op de begrotingsverrichtingen**

Inclusief de kvd evolueert het kassaldo op de begrotingsverrichtingen van -1,96 miljard in 2007 naar -23,44 miljard in 2008 om daarna terug te zakken tot een tekort van 6,11 miljard van het kasjaar 2009. Het niveau van de toegestane en gerecupereerde kredietverleningen en deelnemingen speelt voor de periode 2008-2009 hierin een grote rol.

3 In de kastoestand wordt de bijdrage van België in de vierde middelenbron (de BNI-bijdrage) van de Europese Unie als een schatkistverrichting behandeld. Op kasbasis lopen de uitgaven en ontvangsten in verband met de Europese Unie immers via een stelsel van orde- en thesaurierekeningen terwijl budgettair (begroting 52 – FOD Financiën, voor de financiering van de Europese Unie) de kredietbenutting van de BNI-bijdrage in één keer op het jaareinde gebeurt ter regularisatie.

Voor het jaar 2008 werd een bedrag van 20,02 miljard gerealiseerd als tussenkomst van de federale overheid voor de hulpverlening aan bepaalde financiële instellingen in moeilijkheden. Deze tussenkomsten werden volledig gefinancierd te laste van de federale staatsschuld tijdens de maanden september 2008 (4,70 miljard), oktober 2008 (6,22 miljard) en december 2008 (9,10 miljard) en bestaan uit 11,52 miljard deelnemingen en 8,50 miljard kredietverleningen⁴. Deze dringende tussenkomsten werden in de officiële maandelijkse schatkisttoestand van 2008 vermeld als primaire kasuitgaven via anticipatie van nog te realiseren aanrekeningen op de rijksschuldbegroting. Deze latere aanrekeningen werden in concreto verwezenlijkt door de wet van 15 mei 2009 houdende vierde aanpassing van de Algemene Uitgavenbegroting voor het begrotingsjaar 2008 (Belgisch Staatsblad van 11 juni 2009) waarbij kredieten ter regularisatie geopend werden ter dekking van voornoemde kredietverleningen en deelnemingen.

Voor het jaar 2009 werden zowel uitgaven als terugvorderingen gerealiseerd in het kader van de rubriek der kredietverleningen en deelnemingen, dit voor een netto-ontvangstenbedrag van 4,38 miljard (4,68 miljard ontvangsten minus 0,30 miljard uitgaven). De belangrijkste ontvangst die in kas in 2009 geboekt werd is deze van 4,65 miljard als terugbetaling door Fortis van de lening die haar door de Staat werd toegekend. Daarnaast werd nog een kasuitgave geregistreerd van 137 miljoen ten voordele van Fortis (april 2009) en van 160 miljoen ten titel van toegestane leningen aan het Groothertogdom Luxemburg in het kader van de overnameproblematiek van de Kaupthing-bank; hierop werden dan tegen het jaareinde terugbetalingen verricht van 31 miljoen.

3.1.1 De rijksmiddelenontvangsten

Exclusief de correcties voor vertekenende factoren nemen de **fiscale rijksmiddelenontvangsten** toe van 40,78 miljard in 2007 tot 41,30 miljard in 2008 om dan in 2009 een beduidende inzinking te kennen tot een niveau van 32,75 miljard. Het jaar 2009 kende aldus een terugval in deze ontvangstcategorie met 20,7 %. Voor een verdere analyse van deze ontvangstgegevens wordt verwezen naar het punt 5 hierna.

Op het vlak van de **niet-fiscale rijksmiddelenontvangsten** blijkt volgens de officiële kastoestand een omgekeerde evolutie dan bij de fiscale rijksmiddelen, namelijk een afname in 2008 ten overstaan van 2007 en een beduidende toename in 2009 tot een niveau van 8,59 miljard voor dat jaar. Het is in deze ontvangstenrubriek echter dat de weerslag van gerecupereerde kvd's zich uitent. De totale ontvangst van 8,59 miljard in 2009 wordt voor een bedrag van 4,68 miljard aan gerecupereerde kvd's (Fortis 4,65 miljard + Kaupthing 0,03 miljard) beïnvloed.

4 Voor meer detail, zie "Rekenhof : Impact van de financiële crisis en de genomen steunmaatregelen op het beheer van de staatsschuld en de evolutie van de staatsfinanciën. December 2009", alsook BUFFEL L., "De steunmaatregelen van de Belgische overheden ten gunste van de financiële sector en de weerslag ervan op de overheidsfinanciën", Documentatieblad van de Studie- en Documentatiedienst, FOD Financiën, 2e trimester 2009.

Zoals tabel 2 aantoont ligt het niveau van niet-fiscale rijksmiddelenontvangsten in 2009 op 3,92 miljard, dit na uitzuivering van de kvd's. Ten overstaan van 2008 belooft dit een toename met 1,29 miljard.

De belangrijkste elementen die deze subrubriek beïnvloeden betreffen volgende ontvangsten (in volgorde van belangrijkheid van het in 2009 in kas ontvangen bedrag) :

- ▶ de grootste "ontvangst" geregistreerd op de niet-fiscale rijksmiddelen betreft het eenmalige bedrag van 504 miljoen overgeboekt in het kader van de beschikbare tegoeden op de thesaurierekening inzake de uitgifte- en omruilingspremies verbonden aan openbare uitgiften in euro. (zie hieromtrent punt 3.2. – het kassaldo op de extra-budgettaire verrichtingen).
- ▶ op basis van het aandeelhouderschap van de Belgische Staat in de Nationale Bank van België, namelijk de helft van de 400.000 aandelen zonder nominale waarde, ontvangt de Schatkist elk jaar haar deel in het resultaat van deze instelling. Dit resultaat is in sterke mate afhankelijk van het gemiddelde rendement van de activa van de NBB en belooft voor het jaar 2009 een bedrag van 442 miljoen wat een toename vertegenwoordigt van 210 miljoen ten overstaan van de opbrengst van 232 miljoen geregistreerd in 2008. Deze toename in 2009 wordt vooral veroorzaakt door de stijging van het aandeel van de Staat in de opbrengsten van de netto rentegevende activa (gedeelte boven 3 %) van 153 miljoen voor het boekjaar 2007 naar 317 miljoen voor het boekjaar 2008, hetzij een toename met 165 miljoen.
- ▶ in verband met de steunmaatregelen aan de financiële sector werd, naast directe financiële steun, eveneens een stelsel van staatswaarborgen opgezet waarop vergoedingen ten gunste van de Schatkist toepasbaar waren. Daartoe werd in 2009 een vergoeding van 434 miljoen gestort door de bankinstellingen voor het gebruik van deze waarborg voor leningen tussen bankinstellingen. Naast deze interbancaire waarborg werd in 2009 eveneens een bedrag van 93 miljoen in kas geïnd uit hoofde van de vergoeding te storten door de bankinstellingen voor de verhoging van het plafond van de staatswaarborg op de bankrekeningen, dit met het oog op een betere bescherming van de beleggers.
- ▶ tijdens het jaar 2009 werd een bedrag in kas ontvangen van 395 miljoen ten titel van inningskosten terugbetaald door de Europese Gemeenschappen ten laste van de voor hun rekening uitgevoerde ontvangsten. Het betreft hier het aandeel van 25 % op het bedrag van de traditionele eigen middelen gestort aan de EG, zijnde de douanerechten en de suikerbijdragen, gecorrigeerd met de inningskosten die verband houden met het systeem "enige vergunning"⁽⁵⁾. Voor het jaar 2008 beliep de kasontvangst in deze materie 495 miljoen. In dit verband dient opgemerkt te worden dat traditioneel deze ontvangst in de maand december overgeboekt wordt vanuit

5 De "enige vergunning" centraliseert verschillende vergunningen omtrent allerlei douanereglementering wat een vergunninghoudende onderneming in staat stelt alle formaliteiten met betrekking tot douanereglementeringen in verschillende lidstaten van de Europese Unie te centraliseren in één bepaalde lidstaat en daar dan ook de douanerechten te betalen. De helft van de inningskosten van deze verrichtingen komt toe aan België en de andere helft wordt aan de deelnemende buitenlandse administraties gestort.

het blok der extra-budgettaire verrichtingen (waarin de kasverrichtingen met de Europese Unie geregistreerd worden). Op kasvlak heeft deze overboeking aldus geen invloed op het netto te financieren saldo, maar door deze inhouding van de inningskosten vermindert de betaling aan de Europese Unie met een gelijkaardig bedrag.

- ▶ belangrijke bijdragen die in 2009 ook nog in kas geïnd werden betreffen de storting van 250 miljoen (net zoals in 2008) vanwege de kernprovisievennootschap ten titel van bijdrage kernenergie en de storting van het winstaandeel in Belgacom voor een bedrag van 369 miljoen (386 miljoen in 2008).

Voor de niet-fiscale ontvangsten is de maand december traditioneel, zowel kwantitatief als relatief, een belangrijke maand, dit in het kader van de mogelijkheid om tijdens deze laatste maand van het jaar eventueel sturing te kunnen geven om het beoogde jaarresultaat qua begrotingssaldo op die wijze te benaderen. De niet-fiscale ontvangsten van de maand december 2009 vertegenwoordigen aldus 30 % van het jaarresultaat (jaarresultaat exclusief kvd's). Voor 2008 beliep die verhouding 46 %.

3.1.2 De algemene begrotingsuitgaven

De interventies op het vlak van steun aan de financiële sector hebben uiteraard een grote invloed op het niveau aan overheidsuitgaven op federaal vlak en dit vooral tijdens het jaar 2008. Tijdens bedoeld jaar beliepen de totale budgettaire kasuitgaven het bedrag van 67,37 miljard wat 21,58 miljard of 47,1 % hoger ligt ten overstaan van het uitgavenbedrag op kasbasis van 45,78 miljard geregistreerd in 2007. 2008 was dan ook het jaar waarin de hoofdmoot, namelijk 98,5 %, van de totale federale financiële steun via de Schatkist tot eind 2009 verstrekt werd. De kasuitgaven van 2009, inclusief een kvd van 0,30 miljard, vallen dan ook terug tot een peil van 47,46 miljard, hetzij 19,91 miljard of 29,6 % minder ten overstaan van het topniveau genoteerd in 2008.

Gezuiverd met deze incidentele steunmaatregelen verloopt de uitgavenevoluntie op kasvlak uiteraard gematigder. Voor 2008 belooft de absolute toename 1,56 miljard of 3,4 %. Voor 2009 wordt zelfs een afname geregistreerd met 0,19 miljard of 0,4 %.

Naargelang de twee grote bestanddelen, namelijk enerzijds de kasuitgaven op de primaire begrotingen en anderzijds deze op de rijksschuldbegroting, zijn er twee tegengestelde evoluties. Daar waar de kasuitgaven op de rijksschuldbegroting afnemen van 13,05 miljard in 2007 tot 12,21 miljard in 2008 en verder tot 11,72 miljard voor 2009, nemen de uitgaven op de primaire begrotingen toe van 32,73 miljard in 2007 tot 35,44 miljard in 2009 (exclusief kvd's).

Tabel 3 :Budgettaire kasuitgaven 2007-2009

<i>in miljoenen euro</i>	2007	2008	2009	
			absoluut	verschil t.o.v. 2008
Dotatiën	451	468	475	7
Kanselarij Eerste minister	91	95	106	11
Budget en beheerscontrole	26	26	30	4
Personeel en organisatie	51	54	58	4
Informatie- en communicatietechnologie	26	23	29	5
Justitie	1.487	1.597	1.661	63
Binnenlandse Zaken	556	589	560	-30
Buitenlandse Zaken en Ontwikkelingssamenwerking	1.363	1.479	1.697	218
Landsverdediging	2.861	2.999	2.837	-162
Federale Politie	1.531	1.714	1.688	-25
Financiën	1.583	1.693	1.664	-28
Regie der Gebouwen	555	601	705	105
Subtotaal gezagsdepartementen	10.582	11.339	11.509	170
Pensioenen	6.944	7.487	7.859	371
Tewerkstelling	576	585	585	1
Sociale Zekerheid	8.862	9.768	9.767	-1
Volksgesondheid	332	351	312	-38
Maatschappelijke integratie	1.172	1.217	1.170	-46
Subtotaal sociale departementen	17.887	19.407	19.693	286
Economie	328	372	534	162
Mobiliteit en Vervoer	3.538	3.515	3.070	-446
Wetenschapsbeleid	398	499	631	133
Subtotaal economische departementen	4.263	4.386	4.235	-151
Primaire begrotingen	32.733	35.132	35.438	306
Rijkschuldbegroting (1)	13.051	32.233	12.018	-20.216
Totale budgettaire uitgaven	45.784	67.365	47.455	-19.910

(1) Exclusief aflossingen en terugbetalingen van de schuld, inclusief kvd van 20.020 miljoen voor 2008 en 297 miljoen voor 2009.

Exclusief kvd zien de drie laatste gegevenslijnen er uit als volgt :

	2007	2008	2009	
			absoluut	verschil t.o.v. 2008
Primaire begrotingen	32.733	35.132	35.438	306
Rijkschuldbegroting	13.051	12.213	11.721	-492
Totale budgettaire uitgaven	45.784	47.345	47.158	-187

De primaire kasuitgaven (zijnde de kasuitgaven op de primaire begrotingen en de primaire kasuitgaven op de rijkschuldbegroting) belopen voor het kasjaar 2009, na uitzuivering van de kvd, het totaal van 35,62 miljard, waarvan 35,44 miljard op de departementale begrotingen, exclusief de rijkschuldbegro-

ting en de begroting ter financiering van de Europese Unie, en 0,19 miljard primaire kasuitgaven aanrekenbaar op de rijksschuldbeegroting.

Tabel 4 : Primaire kasuitgaven 2007-2009

<i>in miljoenen euro</i>	2007	2008	2009	
			absoluut	verschil t.o.v. 2008
kasuitgaven op de primaire begrotingen	32.733	35.132	35.438	+ 306
primaire kasuitgaven op de rijksschuldbeegroting	746	447	185	- 262
Totaal	33.479	35.579	35.623	+ 44

Verdere uitsplitsing naar het aanrekenbare begrotingsjaar toont aan dat de kasuitgaven op de primaire begrotingen, die voor het kasjaar 2009 het bedrag van 35,44 miljard belopen, samengesteld zijn uit een bedrag van 0,81 miljard aan te rekenen op de begroting 2008 en uit een bedrag van 34,63 miljard aan te rekenen op de begrotingsuitgaven van het jaar 2009.

Tabel 5 : Kasuitgaven op de primaire begrotingen 2007-2009

<i>in miljoenen euro</i>	2007	2008	2009	
			absoluut	verschil t.o.v. 2008
kasuitgaven aan te rekenen op het lopende jaar	31.853	34.698	34.630	- 68
kasuitgaven aan te rekenen op het vorige jaar	879	434	808	+ 374
Totaal	32.733	35.132	35.438	+ 306

De kasuitgaven op de primaire begrotingen aan te rekenen op het vorige jaar kennen een schommelend verloop en worden meestal bepaald door enkele grote uitgavenposten die aldus van grote invloed zijn op het niveau dat dan voor het betrokken jaar bereikt wordt. Dit variabel karakter van de betalingen op vorig jaar wordt aangetoond in tabel 6.

Zoals tabel 6 aantoont, schommelen de kasbetalingen op vorig jaar op de primaire begrotingen van de tien laatste kasjaren tussen 434 miljoen en 1.350 miljoen. Dit laatste bedrag, voorkomend in het kasjaar 2004 en aanrekenbaar ten laste van de begrotingsuitgaven 2003 werd voor een bedrag van 1 miljard veroorzaakt door de kasbetaling aan NMBS-subsidies (zijnde het vierde bijblad van december 2003) dit als gevolg van de volledige storting van 5 miljard Belgacom-pensioenfondsen aan de federale Schatkist in december 2003.

Tabel 6 : Kasbetalingen op vorig jaar 2000-2009 (in miljoenen euro)

kasjaar	op primaire begrotingen	op rijksschuldbegroting	totaal
2000	548,6	0,6	549,2
2001	1.179,0	9,4	1.188,3
2002	610,5	0,5	611,0
2003	541,0	0,0	541,0
2004	1.350,4	0,0	1.350,4
2005	663,9	5,2	669,1
2006	460,9	7,2	468,1
2007	879,2	176,4	1.055,6
2008	434,2	1,7	435,9
2009	807,8	0,6	808,4

De kasbetalingen op vorig jaar ten laste van de rijksschuldbegroting zijn veelal miniem, behalve voor het kasjaar 2007 toen 176 miljoen overgeboekt werd aan het Zilverfonds, dit als gevolg van de regeringsbeslissing dd. 20 juli 2006 om het begrotingsoverschot 2006, zoals dat in februari 2007 werd vastgesteld door de Nationale Bank van België, als bijkomende bijdrage aan het Zilverfonds te storten.

Voor het kasjaar 2008 belopen de kasbetalingen op de primaire begrotingen van het jaar 2007 het bedrag van 434 miljoen wat een halvering is ten overstaan van deze betaald in het kasjaar 2007. Voor het kasjaar 2009 belopen deze dan weer een niveau van 808 miljoen.

De kasuitgaven op de primaire begrotingen aan te rekenen op het lopende jaar kennen in 2008 een beduidende toename met 2,85 miljard of 8,9 % om in 2009 te stabiliseren op het niveau van 2008. Deze toename met 2,85 miljard is verdeeld over zowat alle belangrijkste departementale begrotingen en vloeit voor een gedeelte voort uit enkele belangrijke algemene omstandigheden die alle begrotingen doorkruisen, namelijk:

- ▶ het jaar 2008 wordt op het vlak van prijsevolutie gekenmerkt door drie indexaanpassingen in de openbare sector daar waar 2007 geen enkele indexaanpassing onderging; deze toestand beïnvloedt uiteraard het weddeniveau van elk uitgavendepartement met een belangrijke personeelsbezetting ;
- ▶ in het kader van de financiële crisis werd, om tegemoet te komen aan de liquiditeitsproblemen van de ondernemingen, actie genomen om de betaaldiscipline inzake de federale overheidsfacturen gevoelig te verbeteren. Het niveau van de rubriek der aankopen van niet-duurzame goederen en diensten (economische hergroeperingscode 12 – zie tabel 7) steeg derhalve in 2008 met 17,7 %.

- ▶ voorgaande bestedingsstimulus werd ook nog eens versterkt door een begrotingstechnische oorzaak. Immers, vanaf 1 januari 2009 traden de bepalingen van de wet van 22 mei 2003 houdende organisatie van de begroting en de comptabiliteit van de federale staat⁽⁶⁾ in werking. Artikel 21 van deze wet bepaalt dat de op het einde van het begrotingsjaar beschikbare vastleggings- en vereffeningskredieten geannuleerd worden. Daar het uitstaande bedrag van de vastleggingen eind 2008 op de afgeschafte niet-gesplitste kredieten vereffend worden ten laste van de overeenstemmende vereffeningskredieten van de begroting 2009 volgde dan ook dat de beschikbare niet-gesplitste kredieten eind 2008 geannuleerd worden vermits de automatische overdracht ervan geen bestaansreden meer had⁽⁷⁾. Deze automatische overdracht was voorzien in de vroegere comptabiliteitswet (KB van 17 juli 1991, houdende coördinatie van de wetten op de rijkscomptabiliteit), meer specifiek in artikel 34 dat bepaalde:

“De niet-gesplitste kredieten beschikbaar aan het einde van het begrotingsjaar worden naar het volgende jaar overgedragen en mogen aangewend worden vanaf het begin van dat jaar om elke uitgave te ordonnanceren die vastgelegd werd tijdens het voorbije begrotingsjaar. De niet-gesplitste kredieten die naar het volgende jaar zijn overgedragen, worden gevoegd bij de overeenkomstige toelage van genoemd jaar. Het gedeelte van deze kredieten dat niet geordonnanceerd werd op 31 december van het betrokken jaar, wordt geannuleerd.”

Deze systeemovergang heeft als gevolg gehad dat de benuttingsgraden van de departementale kredieten 2008 dan ook recordhoogtes bereikten met als weerslag uiteraard ook hogere kasuitgaven. Zo beliep het globale benuttingspercentage van de ordonnanceringen op de kredieten van het lopende jaar 2008 van de primaire begrotingen 97,2 % tegen 92,5 % voor 2007 wat een toename met 4,7 procentpunt vertegenwoordigt⁽⁸⁾.

Naast voormelde primaire kasuitgaven wordt het uiteindelijk begrotingsresultaat op kasbasis eveneens beïnvloed door de betaalde intrestlasten op de rijksschuld. Deze beliepen voor het jaar 2008 een totaal van 11,77 miljard wat een afname is met 0,54 miljard tegenover 2007 om voor het jaar 2009 verder te dalen tot een niveau van 11,54 miljard. In het geheel van de budgettaire kasuitgaven 2009 (exclusief KVD) nemen de intrestlasten nog altijd een belangrijk aandeel van 24,5 % in.

6 Belgisch Staatsblad van 3 juli 2003.

7 Artikel 1-01-3 van de wet van 13 januari 2009 houdende de algemene uitgavenbegroting voor het begrotingsjaar 2009 stipuleert in paragraaf 1 dat “de op 31 december 2008 nog beschikbare niet-gesplitste kredieten en kredieten voor schuldvoordringen van vorige jaren van het begrotingsjaar 2008 worden geannuleerd.”

8 Indien op de begrotingskredieten 2008 eenzelfde benuttingspercentage zou toegepast worden als in 2007 beloopt deze meer-ordonnancering in 2008 een bedrag van 1,63 miljard.

3.1.3 De primaire begrotingsuitgaven volgens de economische hergroepering

Naast voormelde hergroepering van de kasuitgaven op de primaire begrotingen aangerekend op het lopende jaar (die voor het kasjaar 2009 aldus 34.630 miljoen belopen) volgens het spenderend federaal overheidsdepartement (wat een ruwe voorstelling volgens het stramien van de functionele hergroepering inhoudt) is het tevens interessant deze kasuitgaven te klasseren volgens de verschillende codes van de economische hergroepering om alzo de economische finaliteit van deze te benadrukken.

Tabel 7 : Economische hergroepering van de kasuitgaven op de primaire begrotingen (in miljoenen euro)

Codes economische hergroepering	2007	2008	2009	
			absoluut	in % van het totaal
1. Lopende uitgaven				
Code 11 - lonen en sociale lasten	6.073	6.183	6.211	17,9
Code 12 - aankoop van niet-duurzame goederen en diensten	1.412	1.662	1.502	4,3
Code 13 + 14 - aankoop van duurzame militaire goederen en herstel en niet-waardevermeerderend onderhoud van wegen en waterbouwkundige werken	265	379	350	1,0
Code 2 - rente en bijdragen in toevallige exploitatieverliezen van overheidsbedrijven	0	177	2	0,0
Code 3 - inkomensoverdrachten aan andere sectoren	4.860	6.028	5.049	14,6
Code 4 - inkomensoverdrachten binnen de sector overheid	17.211	17.740	19.143	55,3
Code 0 - niet-verdeelde uitgaven	313	304	312	0,9
Subtotaal lopende uitgaven	30.134	32.473	32.569	94,0
2. Kapitaaluitgaven				
Code 5 - kapitaaloverdrachten aan andere sectoren	1.262	1.458	1.232	3,6
Code 6 - kapitaaloverdrachten binnen de sector overheid	126	319	350	1,0
Code 7 - investeringen	138	160	147	0,4
Code 8 - kredietverleningen en deelnemingen	191	288	332	1,0
Subtotaal kapitaaluitgaven	1.719	2.224	2.061	6,0
3. Totale kasuitgaven op de primaire begrotingen	31.853	34.698	34.630	100,0

Vanuit de indeling lopende uitgaven-kapitaaluitgaven⁽⁹⁾ valt onmiddellijk op dat de federale overheidsuitgaven op de primaire begrotingen voor het allergrootste gedeelte vertegenwoordigd worden door lopende uitgavenrubrieken. Voor 2009 belopen deze namelijk 94 % van de totale kasuitgaven op de primaire

9 De lopende uitgaven zijn deze die betrekking hebben op de productie en het verbruik, de inkomensvorming en -herverdeling. De kapitaaluitgaven betreffen financiële transfers die voor een andere sector een verhoging van zijn vermogen inhouden, verrichtingen die verband houden met de reële kapitaalvorming door de overheid en kapitalen die ofwel door de overheid worden verstrekt wanneer ze optreedt als bankier of obligatiehouder ofwel door de overheid worden verleend in de hoedanigheid van aandeelhouder of van enige eigenaar.

begrotingen terwijl het saldo van 6 % bestemd is voor de verschillende rubrieken van de kapitaaluitgaven. Wanneer daar dan nog eens de kasuitgaven op de rijksschuldbegroting aan toegevoegd worden (en die voor 98,4 % bestaan uit lopende uitgaven, namelijk intrestlasten) dan stijgt het aandeel van de lopende uitgaven in het geheel van de uitgaven nog iets verder tot 95,2 %.

In het geheel van de uitgaven gezien, toont de belangrijkheid van de overdrachtrubrieken (codes 3 + 4 + 5 + 6) aan dat de federale staatsbegroting een uitgesproken herverdelingsbegroting is waarvan de bestedingsfinaliteit aldus onder de begunstigten ressorteert. Het relatief aandeel van deze vier voormelde overdrachtcategorieën belooft voor het jaar 2009 74,4 %. Vermits een groot gedeelte van de overdrachten binnen en buiten de sector overheid verloopt via een systeem van "virtuele" uitgaven, namelijk via directe afhoudingen van de totale ontvangsten die voor 2009 een bedrag belopen van 53,2 miljard, stijgt het aandeel van deze overdrachtrubrieken van 2009 tot een peil van praktisch 90 % indien deze directe afhoudingen ter financiering van andere overheden mee in de berekening ingecalculleerd worden⁽¹⁰⁾.

Verdere analyse per economische code geeft de belangrijkheid van de diverse uitgavendepartementen weer naargelang de samenstelling van hun uitgavenpakket:

- ▶ de uitgaven voor lonen en sociale lasten (code 11) zijn uiteraard toerekenbaar aan de overheidsdiensten met het hoogste personeelsbestand. Het zijn dan ook de departementen van Landsverdediging, Financiën en Justitie die 71,1 % van deze uitgavenrubriek voor hun rekening nemen. Na toevoeging van de personeelsuitgaven voor de federale politie stijgt het relatief belang zelfs tot 83,8 %;
- ▶ parallel lopend met een hoog personeelsbestand kennen voormelde departementen tevens een hoog aandeel in de uitgaven voor werkingskosten (code 12), daarin begrepen de betaalde huurgelden.
- ▶ code 13/14 is volledig aanrekenbaar aan het Ministerie van Landsverdediging.
- ▶ de kasuitgaven die kunnen geklasseerd worden als inkomensoverdrachten aan andere sectoren (dan de sector overheid), zijnde deze vallende onder code 3, worden voor 75 % gedetermineerd door de departementen van Mobiliteit en Vervoer en deze van Sociale Zekerheid. Voor het departement Sociale Zekerheid betreft het voornamelijk de betaling van de tegemoetkomingen aan de gehandicapten en deze in het kader van het gewaarborgd inkomen voor bejaarden. Voor het departement Mobiliteit en Vervoer betreft het hoofdzakelijk de bijdragen aan de NMBS voor het treinvervoer en het onderhoud, het beheer en de exploitatie van de

¹⁰ Door incalculatie van een bedrag van 53,2 miljard in de kasuitgaven van het lopende jaar op de primaire begrotingen (34,63 miljard) wordt het uitgaventotaal aldus op 87,9 miljard gebracht. De vier overdrachtrubrieken nemen daardoor toe van 25,77 miljard tot 79 miljard wat 89,9 % vertegenwoordigt van de totale uitgavenmassa.

spoorweginfrastructuur, alsook de vergoeding van de aan de Post opgelegde kosten bij de uitoefening van de taken van openbare dienstverlening die haar werden toevertrouwd ⁽¹¹⁾.

- ▶ de code 4-kasuitgaven die betrekking hebben op de inkomensoverdrachten binnen de sector overheid (vooral aan sociale zekerheidsinstellingen, aan lokale overheden en aan gewesten en gemeenschappen) vormen de grootste uitgavengroep ten laste van de federale overheid. Ze beslaan 55,3 % van de totale kasuitgaven op de primaire begrotingen aangerekend op het lopende jaar en wordt voor het allergrootste gedeelte (80,1 %) in beslag genomen door de begroting van Pensioenen en door de uitgaven ten laste van het departement Sociale Zekerheid. De begroting van Pensioenen wordt volledig benut via uitgaven met code 4 en betreft de dotaties overgeboekt naar de Pensioendienst voor de overheidssector (PDOS) in het kader van de uitbetaling van pensioenen van de overheidssector en van de NMBS en van de vergoedingspensioenen, de oorlogsrenten en de arbeidsongevallenrenten. In de begroting van Sociale Zekerheid vallen volgende grote uitgavenposten, geklasseerd onder bedoelde code 4, op: de algemene toelage ten voordele van de sociale zekerheidsregelingen voor werknemers en voor het sociaal statuut der zelfstandigen alsook de toelage aan de Dienst voor overzeese sociale zekerheid. Niet te verwaarlozen bijkomende belangrijke uitgaven in deze coderubriek betreffen deze aangerekend op de programmatorische federale overheidsdienst (POD) Maatschappelijke integratie, armoedebestrijding en sociale economie, zoals de toelagen aan de ocmw's in het kader van recht op maatschappelijke integratie en in het kader van de bestaanszekerheid. Tevens betreft het hier een dotatie aan het Federaal Agentschap voor de opvang van asielzoekers.

In dit verband dient nog vermeld te worden dat de kasuitgaven aangerekend op de begroting van de Regie der Gebouwen in 2009 praktisch volledig onder deze code 4 vallen ⁽¹²⁾.

- ▶ code 0 van de lopende kasuitgaven wordt praktisch volledig toegerekend aan de begroting van Dotaties, met als grootste uitgavenposten de Kamer van volksvertegenwoordigers, de Senaat, het Rekenhof en de dotaties aan de Duitstalige Gemeenschap en aan de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie.
- ▶ de kasuitgaven van 1,23 miljard geklasseerd onder de code 5 (kapitaaloverdrachten aan andere sectoren dan de sector overheid) zijn voor 78,2 % toerekenbaar aan de tussenkomst van de federale overheid in de investeringen in het spoorwegnet, vervat in de begroting van Mobiliteit en Vervoer.

11 Ook de bijdrage van België in de vierde middelenbron (de BNI-bijdrage) van de Europese Unie ressorteert onder deze code 3 doch deze uitgave komt in de officiële schatkisttoestand niet voor onder de budgettaire kasuitgaven maar wel onder de extra-budgettaire kasverrichtingen. Op de begroting 2008 werd voor deze Belgische bijdrage 2,37 miljard aangerekend (geregistreerd in de maandelijkse schatkisttoestand van december 2008). Op de begroting 2009 werd hiervoor 2,80 miljard aangerekend (geregistreerd in de maandelijkse schatkisttoestand van december 2009).

12 Een klein gedeelte van de kasuitgaven op de begroting van de Regie der Gebouwen wordt geklasseerd onder code 6.

- ▶ de kasuitgaven met codering 6 (kapitaaloverdrachten binnen de sector overheid) wordt voor 83,1 % samengesteld uit aanrekeningen op de begroting Mobiliteit en Vervoer met daarin als grootste uitgavenpost de transferten naar het GEN-fonds, bestemd voor de investeringsuitgaven in spoorweginfrastructuur die vereist zijn voor de behoeften van het Gewestelijk Express Net in en rond Brussel.
- ▶ de investeringsuitgaven, geklasseerd onder code 7, hebben in de totale bedoelde kasuitgaven een zeer relatief belang (0,4 % in 2009) en vallen vooral ten laste van de gezagsdepartementen.
- ▶ onder code 8 staan de kredietverleningen en deelnemingen vermeld en betreffen onder andere het lidmaatschap van België in de Internationale Ontwikkelingsassociatie en leningen aan vreemde staten, opgenomen in de begroting van Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking.

3.2 Het kassaldo op de extra-budgettaire verrichtingen

De kasverrichtingen die gerealiseerd worden buiten de begrotingsverrichtingen om, en dit uit hoofde van de functie van de federale schatkist als onder andere kassier en bewaarnemer van gelden van derden, geven voor de kasjaren 2008 en 2009 aanleiding tot netto-kasuitgaven van respectievelijk 4,01 miljard en 1,68 miljard.

Onderverdeeld volgens de drie grote bestanddelen worden voormelde saldi samengesteld als volgt:

Tabel 8 : Kastoestand extra-budgettaire verrichtingen, 2007-2009

<i>in miljoenen euro</i>	2007	2008	2009
derdengelden	1.504	-831	734
kasverrichtingen	-2.946	-2.655	-2.818
Subtotaal	-1.442	-3.486	-2.084
uitgifte- en delgingsverschillen	-382	-523	425
Totaal	-1.824	-4.009	-1.659

Door de interactie van een aantal belangrijke kasstromen die zowel de derdengelden als de kasverrichtingen doorkruisen is het opportuun om deze samen te behandelen. Volgende drie kasstromen komen hierbij op de voorgrond: deze in verband met de Pensioendienst voor de overheidssector (PDOS), deze inzake de verrichtingen met de Europese Unie en deze aangaande de achterstallige boekingen van de fiscale ontvangsten.

Inzake de PDOS⁽¹³⁾ worden budgettaire uitgaven, aangerekend op de begroting van Pensioenen, onder de vorm van dotaties doorgestort op de postrekening van de PDOS waarop ook de eigen inkomsten gestort worden en van waaruit de regularisatie op kasvlak gebeurt van de door de Centrale Dienst der Vaste Uitgaven (CDVU) van de administratie der Thesaurie uitgevoerde pensioenuitgaven.

Voormelde verrichtingen geven aldus aanleiding tot volgende concrete realisaties:

Tabel 9 : Kasoperaties in verband met PDOS, 2007-2009

(miljoenen euro)	2007	2008	2009
budgettaire kasuitgaven	6.944 (1)	7.487 (2)	7.859
variatie in de tegoeden op postrekening geregistreerd onder de kasverrichtingen	-530	-76	+64
CDVU-verrichtingen geregistreerd onder de derdengelden			
ontvangsten	9.684	9.816	10.162
uitgaven	8.984	9.622	10.162
saldo	+700	+194	0

(1) inclusief 102 miljoen aangerekend op begroting 2006 (= kasuitgave op vorig jaar)

(2) inclusief 105,5 miljoen aangerekend op begroting 2007 (= kasuitgave op vorig jaar)

Het in 2006 gerealiseerde negatief saldo van 894 miljoen in de CDVU-verrichtingen (geregistreerd onder de rubriek der derdengelden) wordt door de kasoperaties van de twee daaropvolgende jaren op nul gebracht.

Een tweede grote geldstroom heeft betrekking op de verrichtingen met de Europese Unie waarvan de financiële afwikkeling zowel in de derdengelden als in de rubriek der kasverrichtingen geregistreerd wordt. De verrichtingen in deze materie geven aanleiding tot negatieve saldi van 2,90 miljard in 2008 en van 2,75 miljard in 2009. Normaal worden deze negatieve saldi comptabel gedekt door een budgettaire aanrekening op de begroting 52, zijnde "FOD Financiën, voor de Financiering van de Europese Unie". Deze budgettaire aanrekening gebeurde voor de begroting 2008 in december 2008 voor een bedrag van 2.373 miljoen en voor de begroting 2009 in december 2009 voor een bedrag van 2.799 miljoen.

Daar de verrichtingen met de Europese Unie via een stelsel van derdengeldrekeningen en thesaurierekeningen verlopen voorziet een bepaling in de wet houdende de algemene uitgavenbegroting dat "de minister van Financiën kan voorschotten toestaan voor de dringende betalingen, die voortvloeien uit de verplichtingen van België op het Europees vlak, en die verricht worden door de diensten van de Thesaurie belast met de Europese aangelegenheden". Voormel-

13 Voor meer detail over de kasgevolgen van de oprichting van de PDOS, zie JACOBS P., "De kasverrichtingen in 2007 van de Federale Overheid volgens de algemene schatkisttoestand", Documentatieblad van de Studie- en Documentatiedienst, 2de kwartaal 2008.

de rekeningen dienen namelijk steeds tijdig te worden bevoorrad op straffe van belangrijke verschuldigde intrestbedragen. Betalingsopdrachten van de Europese Commissie dienen namelijk door de lidstaten uiterlijk binnen drie werkdagen na de ontvangst van de opdrachten uitgevoerd te worden. Deze rekeningen fungeren dan als voorschotrekeningen die dienen om uitgaven te financieren waarvan de betaling de budgettaire afrekening voorafgaat.

Samengevat kunnen de financiële verrichtingen met de Europese Unie als volgt weergegeven worden:

Tabel 10: Financiële transacties met de EU, 2007-2009

<i>in miljoenen euro</i>	2007	2008	2009
Ontvangsten			
invoerrechten	2.236	2.233	1.836
btw en landbouwheffingen	459	518	433
Totaal	2.695	2.751	2.269
Uitgaven			
stortingen aan Europese Unie + Europees Landbouwgarantiefonds	4.099	5.156	4.517
overboeking inningskosten naar niet-fiscale rijksmiddelen	480	495	395
diverse	7	0	103
Totaal	4.586	5.651	5.015
Saldo	-1.890	-2.899	-2.746

Inzake de achterstallige boekingen van de fiscale ontvangsten wordt in de kas-toestand ook een dubbele registratie verricht, enerzijds op de rubriek der derdengelden voor de sommen die de fiscale ontvangers geïnd hebben maar die tijdelijk nog niet op de juiste boekhoudkundige rubriek aangerekend werden zodat deze gelden voorlopig zonder een definitieve bestemming blijven en anderzijds op de rubriek der kasverrichtingen en derdengelden Post voor die ontvangsten aan directe belastingen die al wel geïnd zijn in de betrokken periode maar die op de laatste werkdag van de maand nog op geen enkele comptabele rubriek geïmputeerd zijn maar wel afleidbaar zijn via het tegoed van deze rekenplichtigen op de post. Het eventueel beduidend hoog niveau in deze laatste subrubriek der achterstallige boekingen heeft veelal te maken met technische storingen in de informaticaverwerking en betreft voor het grootste gedeelte de ontvangstenrubriek der bronheffing aan bedrijfsvoorheffing⁽¹⁴⁾.

14 Het gemiddelde aan uitstaand bedrag van achterstallige boekingen laatste werkdag bij de directe belastingen belooft voor de periode 2007-2009 ongeveer 100 miljoen per maandultimo. Uitschieters daarin zijn vooral april 2007 (1,40 miljard), augustus 2008 (1,14 miljard) en oktober 2009 (2,23 miljard).

Tabel 11: Variatie in de achterstallige boekingen fiscale ontvangsten, 2007-2009

<i>in miljoenen euro</i>	2007	2008	2009
1. Te verdelen, nog aan te rekenen sommen (derdengelden)			
directe belastingen	+325	-277	+15
douane & accijnzen	+ 89	+33	+231
btw en registratie	-23	+66	-54
Subtotaal	+392	-179	+192
2. Laatste dag directe belastingen (kasverrichtingen en derdengeld Post)	+100	-167	-18
3. Totaal	+492	-346	+174

Daar waar in de rubriek der derdengelden de te verdelen sommen in 2008 nog een verslechtering met 0,57 miljard noteerden (dit vooral bij de directe belastingen en onder invloed van de sterke aangroei eind 2007 van de niet-aangerekende geïnde ontvangsten) werd in 2009 een gedeeltelijk compenserende verbetering gerealiseerd met 0,37 miljard. De verhoging met 0,20 miljard in de subrubriek der douane en accijnzen vindt haar oorzaak in de boekingsvertraging van 0,28 miljard aan accijnzen die geïnd werden in december 2009 doch pas aangerekend in de ontvangsten van januari 2010.

In de rubriek der kasverrichtingen en derdengelden Post wordt inzake de achterstallige boekingen laatste dag een verslechtering genoteerd van 0,27 miljard in 2008 wat dan weer voor een gedeelte gecompenseerd werd door een verbetering met 0,15 miljard tijdens het jaar 2009.

Naast voormelde drie grote blokken van verrichtingen die de rubrieken der derdengelden en de kasverrichtingen en derdengelden Post doorkruisen kunnen nog volgende belangrijke elementen naar voor gebracht worden:

- ▶ de verrichtingen geregistreerd op de toewijzingsfondsen inzake de financiering van de sociale zekerheid (inclusief de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid, berekend in verhouding tot het jaarlijks belastbare gezinsinkomen) vertonen in 2008 een negatief saldo van 0,33 miljard ingevolge hogere kasdoorstortingen aan de sociale zekerheid dan dat er afgehouden werd in kas ten nadele van de rijksmiddelenontvangsten en realiseren in 2009 een kasoverschot van 0,72 miljard ingevolge de omgekeerde situatie van in 2008.

Tabel 12: Verrichtingen inzake de sociale zekerheid, 2007-2009

<i>in miljoenen euro</i>	2007	2008	2009
Ontvangsten	11.702	12.062	14.157
Uitgaven	11.719	12.396	13.434
Saldo	-18	-334	+723

De onevenwichten geregistreerd in 2008 en 2009 inzake de verrichtingen met de sociale zekerheid op het vlak van de alternatieve financiering worden voor het grootste gedeelte veroorzaakt door het feit dat in januari 2009 voor 931 miljoen aan btw-ontvangsten afgehouden werden voor de alternatieve financiering 2008 waarvan 400 miljoen reeds betaald werd in december 2008 en 531 miljoen betaald werd in januari 2009. De fiscale rijksmiddelen van januari 2009 werden hierdoor dan ook gedeflatteerd terwijl de ontvangst op het betrokken toewijzingsfonds van de sociale zekerheid geflatteerd werd. Na correctie met deze kruislingse operaties zouden de verrichtingen inzake de sociale zekerheid in 2008 geëindigd zijn op een positief saldo van 66 miljoen en deze voor het kasjaar 2009 op een positief saldo van 323 miljoen⁽¹⁵⁾.

- ▶ belangrijke kasoperaties via de rubriek der derdengelden betreffen deze in verband met inningen en doorstortingen ten voordele van enerzijds de lokale besturen (de opcentiemen) en van anderzijds de subsector der gewesten en gemeenschappen (bedrijfsvoorheffing, btw en gewestbelastingen).

Opvallend bij de absolute cijfers van kasinningen en doorstortingen is dat deze voor de lokale besturen in 2009 een beduidende toename kennen van respectievelijk 16,6 % en 12,3 %. Deze toenames reflecteren de versnelde inkohiering inzake de personenbelasting tijdens de laatste maanden van het jaar 2009 en de daarmee overeenstemmende afrekening van de opcentiemen voor de gemeenten⁽¹⁶⁾.

Tabel 13 : Kasverrichtingen ten voordele van lokale besturen, gewesten en gemeenschappen, 2007-2009

<i>in miljoenen euro</i>	2007	2008	2009
1. Opcentiemen lokale besturen			
kasinningen	4.718	4.536	5.287
kasdoorstortingen	4.531	4.588	5.152
Saldo	+187	-52	+135
2. Derdengelden bestemd voor de gewesten en gemeenschappen			
kasinningen	35.273	37.360	36.288
kasdoorstortingen	35.354	37.231	36.246
Saldo	-81	+129	+43

- ▶ daar waar de verrekening van de intrestprorata op de lineaire obligaties in 2007 afsloot met een kasboni van 161 miljoen was in 2008 dit overschot teruggevallen tot 3 miljoen om voor het kasjaar 2009 om te slaan in een kastekort van 63 miljoen (341 miljoen ontvangen prorata tegen 404 miljoen betaalde prorata).
- ▶ vermeldenswaard is ook de verrichting die in november 2009 heeft plaatsgehad (en die aldus ook het jaarcijfer 2009 beïnvloed heeft), namelijk het

15 Dit positief saldo werd tijdens de eerste maanden van 2010 afgebouwd door de kasafhandeling van deze achterstallige stortingen.

16 Ingevolge deze versnelde inkohiering van de personenbelasting voor het aanslagjaar 2009 en de versnelde doorstorting aan opcentiemen werden in 2010 geen voorschotten meer toegekend. Zo werd in januari 2009 een voorschot toegekend van 163 miljoen welke teruggevorderd werd in april 2009; in februari 2009 werd een voorschot van eveneens 163 miljoen toegekend welke teruggevorderd werd in mei 2009.

leegmaken van de thesaurierekening inzake de uitgifte- en omruilingspremie's verbonden aan openbare uitgaven in euro⁽¹⁷⁾.

Het betrof een creditsaldo van 504 miljoen op deze rekening welke overgeboekt werd als een lopende niet-fiscale ontvangst op de rijksmiddelenbegroting 2009⁽¹⁸⁾. Alhoewel het hier een interne overboeking betreft werd deze toch als een kasverrichting opgenomen daar het bedrag ervan is opgenomen in de rijksmiddelenbegroting, dit om de realisaties te kunnen toetsen aan de ramingsgegevens van de begroting.

Het derde grote bestanddeel van het geheel der extra-budgettaire verrichtingen betreft de rubriek der uitgifte- en delgingsverschillen, waarin vooral de uitgifteverschillen grote variaties in niveau ondergaan.

Tabel 14: Uitgifte- en delgingsverschillen, 2007-2009

<i>in miljoenen euro</i>	2007	2008	2009
Uitgifteverschillen	-269	-515	+550
Delgingsverschillen (1)	-114	-8	-125
Totaal	-382	-523	+425

(1) Onder de delgingsverschillen worden ook de (kleine) verschillen ingevolge afrondingen opgenomen.

Voor het kasjaar 2008 vertonen de uitgifteverschillen een kastekort van 515 miljoen, m.a.w. hetgeen in kas ontvangen werd als opbrengst aan uitgaven (hoofdzakelijk lineaire obligaties) ligt 515 miljoen lager dan hetgeen die uitgaven nominaal vertegenwoordigen. Dit groot verschil is uiteraard toe te schrijven aan de verschillen in renteniveau tussen de nominale rente van de obligatie en de marktrente die weerspiegeld wordt in de uitgifteprijs die aangeboden wordt bij de toewijzing van deze obligaties.

Tijdens het kasjaar 2008 werden de meeste lijnen aan lineaire obligaties aangeboden onder pari wat aldus resulteerde in een verlies van 515 miljoen in de kastoestand terwijl in het daaropvolgende kasjaar 2009 de meeste lijnen aangeboden werden boven pari wat een kaswinst van 550 miljoen opleverde.

17 Het betreft thesaurierekening nummer 10.65.01.06 die afgesloten werd vanaf begrotingsjaar 2010.

18 Namelijk op artikel 08.00.08 van de Administratie der Thesaurie van de FOD Financiën.

4 De overgang van het netto te financieren saldo naar de nominale schuldvariatie

Per einde 2009 beliep het uitstaand bedrag aan rijksschuld het niveau van 321,39 miljard (inclusief een bedrag van 6,31 miljard voor beleggingen van de Schatkist op de financiële markten in het kader van haar beheersverrichtingen), tegenover een totaal van 310,21 miljard geregistreerd per einde van het jaar 2008 (inclusief 7,98 miljard voor de beheersverrichtingen). Per saldo verhoogde de rijksschuld aldus nominaal in de loop van het jaar 2009 met 11,17 miljard.

Om over te gaan van het netto te financieren saldo (zoals dat hiervoor in punt 2 gehanteerd wordt) naar de nominale variatie van het uitstaand rijksschuldbedrag, moeten volgende correctiefactoren toegepast worden:

Tabel 15: Overgang netto te financieren saldo naar nominale evolutie rijksschuld, 2007-2009

<i>in miljoenen euro</i>	2007	2008	2009
1. Netto te financieren saldo (1)	+3.782	+27.448	+7.770
2. Wisselverschillen ("-" is winst)	-60	-245	+92
3. Beheersverrichtingen	+8.162	-2.903	-1.673
4. Gekapitaliseerde intresten (zero-bonds)	+656	+689	+718
5. Overname van schulden	+2.085	0	+4.269
6. Diverse	0	-1	-2
7. Nominale evolutie van de rijksschuld	+14.625	+24.989	+11.174

(1) Een netto te financieren kastekort geeft aanleiding tot een schuldtoename en wordt daarom in deze tabel als vertrekbasis met een plusteken genomen.

Zoals uit de tabel blijkt, geeft de vorming van een netto te financieren kastekort van 7,77 miljard in 2009 gedeeltelijk aanleiding tot een nominale toename van de rijksschuld van 11,17 miljard; dit kastekort is aldus voor 70 % verantwoordelijk voor het verhoogd niveau van de rijksschuld. Het saldo van de schuldtoename wordt grotendeels veroorzaakt door de overname van schulden op datum van 1 januari 2009 van het Fonds voor Spoorweginfrastructuur ten belope van 4,27 miljard en van de traditionele gekapitaliseerde intresten ten gunste van het Zilverfonds, gedeeltelijk gecompenseerd door de afname in de beheersverrichtingen van de Schatkist.

Aangaande de beheersverrichtingen (zoals het in portefeuille nemen van lineaire obligaties, schatkistcertificaten en staatsbons, plaatsingen op de interbankenmarkt en de financiering van bepaalde specifieke instellingen) werd per einde 2009 een niveau bereikt van 6,31 miljard wat ten overstaan van het niveau van 7,98 miljard per einde 2008, een vermindering met 1,67 miljard ver-

tegenwoordigt. Deze variatie met -1,67 miljard is de resultante van enerzijds een vermindering met 2,75 miljard in de belegging in een portefeuille van eigen producten en anderzijds een toename met 1,04 miljard in de financiering van andere instellingen, praktisch volledig toewijsbaar aan het gebruik van de kredietlijn toegekend aan de Rijksdienst voor sociale Zekerheid⁽¹⁹⁾.

Traditioneel wordt elk jaar op het einde van dat jaar het globale pakket aan gekapitaliseerde intresten ten gunste van het Zilverfonds toegevoegd aan de hoofdsom (vermeerderd met de vroegere gekapitaliseerde intresten die toegevoegd werden in de jaren vóór het betrokken jaar) Deze jaarlijkse aanpassing is het logische gevolg van de speciaal voor het Zilverfonds gemaakte schatkistbons onder de vorm van nulcouponleningen. Na toevoeging in december 2009 van een bedrag van 718 miljoen gekapitaliseerde intresten belooft het uitstaand bedrag aan Zilverfonds-schatkistbons per einde 2009 aldus 16.901 miljoen.

Op 1 januari 2009 werden de schulden van het Fonds voor Spoorweginfrastructuur (FSI) overgenomen voor een bedrag van 4.268,59 miljoen, dit in uitvoering van artikel 8 van het koninklijk besluit van 28 september 2008 betreffende de herstructurering van het FSI. Hierdoor treedt de Staat van rechtswege in de plaats van het bedoelde fonds als schuldenaar van deze schulden. Deze maatregel betrof de reïntegratie van het FSI in de sector overheid en impliciet een regularisatie van de situatie waarbij de Europese Commissie de historische schuld, die toegewezen was aan het FSI, vanaf 2005 steeds beschouwd en behandeld heeft als deel uitmakende van de Belgische openbare schuld⁽²⁰⁾.

19 Het rsz-Globaal beheer beschikt over een kredietlijn van 1,7 miljard bij de federale Schatkist.

20 Ingevolge het uitblijven van een definitieve beslissing inzake de positionering van het Fonds voor Spoorweginfrastructuur onder de sector der niet-financiële vennootschappen dan wel onder de overheidssector werden van officiële zijde gedurende een aantal jaren drie soorten financieringssaldi vermeld, namelijk :

- het financieringssaldo volgens het ESR 1995, INR-zienswijze;
- het financieringssaldo volgens de EDP (procedure bij buitensporige overheidstekorten, excessive deficit procedure), INR-zienswijze;
- het financieringssaldo volgens de EDP, Eurostat-zienswijze.

Zie bijvoorbeeld jaarverslag 2007 – NBB – blz.200.

5 De fiscale ontvangsten⁽²¹⁾

De evolutie van de fiscale ontvangsten kan vanuit twee optieken beschouwd worden : enerzijds de vooral aan de economische evolutie gerelateerde opbrengst inzake de totale fiscale ontvangsten, anderzijds de door administratieve wetmatigheden gedetermineerde verdeling over de afhoudingen die op deze totale fiscale ontvangsten afgenomen worden ten voordele van andere dan federale overheden en instellingen waarbij dan het restant gevormd wordt door de rijksmiddelen.

5.1 De totale fiscale ontvangsten

Vooraleer een cijfermatig overzicht kan gegeven worden van de totale fiscale ontvangsten voor de jaren 2007 tot en met 2009 dient rekening gehouden te worden met, vooral voor de jaren 2007 en 2008, een belangrijke vertekening in die zin dat fiscale ontvangsten al wel in een bepaald jaar geïnd zijn maar ingevolge diverse administratieve en/of technische oorzaken nog niet op de exacte ontvangstenrubriek van de rijksmiddelenbegroting aangerekend kunnen worden en aldus in het betrokken jaar niet in de aangerekende ontvangsten voorkomen.

Concreet betekent deze correctietoepassing dat de gegevens van 2007 verhoogd worden met een bedrag aan directe belastingen van 0,44 miljard ten nadele van een compenserende opbrengstverlagende correctie toegepast op de gegevens van 2008.

Na correctie met deze belangrijke vertekening⁽²²⁾ belopen de totale fiscale ontvangsten voor het jaar 2008 een niveau van 93,16 miljard wat 1,92 miljard of 2,1 % hoger ligt ten overstaan van het gecorrigeerd niveau van 91,24 miljard opgetekend voor het jaar 2007. Het jaar 2009 laat echter een tegengestelde evolutie zien : de opbrengsten aan totale fiscale ontvangsten voor dat jaar belopen slechts 85,97 miljard en liggen met 7,18 miljard of 7,7 % onder het niveau van 2008.

21 De tekst onder dit punt 5 steunt op de gegevens voorkomende in de conjunctuurnota van de Studie- en Documentatiedienst van de FOD Financiën. De vermelde gegevens verschillen licht van de in de maandelijkse schatkisttoestand opgenomen cijfers door aanrekeningsverschillen (boekingen verricht in het volgende kalenderjaar).

22 Het jaar 2009 kende slechts een vertekening aan variatie in de geïnde maar nog niet aangerekende directe ontvangsten van -3 miljoen.

Tabel 16 : Totale fiscale ontvangsten, 2007-2009

<i>in miljoenen euro</i>	2007 (1)	2008 (1)	2009 (2)	verschillen 2008-2009	
				absoluut	in %
A. Directe belastingen					
Belastingen wegverkeer	1.865	1.810	1.907	97	5,4
Roerende voorheffing					
dividenden	1.497	1.570	1.052	-518	-33,0
andere	1.602	1.775	1.673	-102	-5,7
kohieren	-76	-91	-70	21	
Voorafbetalingen	11.547	11.354	8.394	-2.960	-26,1
Kohieren vennootschappen	1.540	1.333	794	-539	-40,4
Kohieren natuurlijke personen	-3.468	-3.610	-5.399	-1.789	49,6
Kohieren niet-verblijfhouders	93	181	182	1	0,5
Bedrijfsvoorheffing	35.639	37.643	37.587	-56	-0,1
Andere	263	245	602	357	
Subtotaal	50.502	52.211	46.722	-5.489	-10,5
B. Indirecte belastingen					
Douanerechten	2.235	2.232	1.836	-396	-17,7
Accijnzen en diversen	7.012	6.885	6.747	-138	-2,0
Btw					
zuivere btw	23.765	24.018	23.498	-520	-2,2
diverse taksen	1.553	1.481	1.501	20	1,4
Registratierechten	3.676	3.588	3.090	-498	-13,9
Diversen en boetes	814	826	793	-33	-4,0
Successierechten	1.678	1.916	1.788	-128	-6,7
Subtotaal	40.733	40.944	39.253	-1.691	-4,1
C. Totale fiscale ontvangsten	91.235	93.157	85.974	-7.183	-7,7

(1) inclusief voor 2007 en exclusief voor 2008 de toerekening aan de betrokken ontvangstenrubriek van de per einde 2007 geregistreerde achterstallige boekingen en inningsverschuivingen voor een globaal bedrag van 439 miljoen.

(2) inclusief bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid van 262 miljoen. (pro-memorie : 208 miljoen voor 2008 – niet opgenomen in de tabel).

Voor het jaar 2008 werden, vóór correcties, totale fiscale ontvangsten aangerekend ten bedrage van 93,60 miljard. Na correctietoepassing voor achterstallige boekingen en verschoven inningen van 2007 naar 2008, beloopt het totaal aan fiscale ontvangsten 93,16 miljard en vertegenwoordigt hierdoor een toename met 2,1 % tegenover het gecorrigeerd totaal voor 2007, zijnde 91,24 miljard.

Ten overstaan van de laatste raming terzake, zijnde deze die gepubliceerd werd in november 2008 naar aanleiding van de publicatie van de Algemene Toelichting 2009 en die een vermoedelijke ramingstoename vooropstelde van 5,7 %, klokt de realisatie 2008 af op een minwaarde van 2,36 miljard vooral gelogeed bij de btw (- 1,05 miljard) en bij de voorafbetalingen (- 0,77 miljard).

Voor de jaartoenamen 2008-2007 zijn de directe belastingen voor 89 % verantwoordelijk (deze nemen toe met 3,4 % ten opzichte van het vorige jaar) en nemen de indirecte belastingen slechts 11 % van de ontvangsttoename voor hun rekening (deze kennen dan ook een jaartoenamen van slechts 0,5 %).

Dankzij het gecumuleerd effect van de wedde-indexeringen in 2008⁽²³⁾ is de toename in de directe belastingen volledig toe te schrijven aan de bedrijfsvoorheffing. Deze nam in 2008 toe met 2,00 miljard of 5,6 %.

De aan de economische conjunctuur gecorrleerde ontvangstenrubrieken daarentegen kenden een zwakke vooruitgang of zelfs een achteruitgang in de loop van het jaar 2008. De voorafbetalingen daalden met 0,19 miljard of 1,7 %; de zuivere btw-ontvangsten kenden slechts een toename met 1,1 % en de accijnzen daalden met 1,8 %.

Op het vlak van de voorafbetalingen hangt veel af van de voorkeur voor de optie voorafbetalen of kohierbetalen, optie die afhangt van de economische positie van de onderneming of zelfstandige, van de cashflow-positie en de liquiditeit op de financiële markten. Ingevolge de financiële crisis die uitbrak medio september 2008 vielen de interbankenmarkten stil en ontstond een zwaar liquiditeitstekort gecombineerd met een vertrouwenscrisis. Deze toestand mondde verder uit in een economische terugval die overeenkwam met een reële instorting van de economische activiteit tijdens het laatste trimester van het jaar⁽²⁴⁾. Het is dan ook niet te verwonderen dat de opbrengst aan voorafbetalingen voor de maand oktober 2008 terugviel met 10,4 % ten overstaan van oktober 2007 en dat deze van december 2008 daalden met 15,5 % ten opzichte van de overeenstemmende maand van 2007. Gecumuleerd voor deze twee bedoelde vervaldag-maanden beliep de afname 0,54 miljard of 12,9 % (zie eveneens tabel 17 hierna).

Aangaande de btw-opbrengsten speelt uiteraard ook de conjuncturele evolutie met de daaraan gerelateerde daling van de consumptieve bestedingen een grote rol, alsook de toename van de voorraden bij de ondernemingen. Eveneens werd een neerdrukkende invloed uitgeoefend door het aankondigingseffect inzake de verlaging van het btw-tarief tot 6% tot stimulering van de woningbouw met als gevolg een verschuiving van de betrokken facturatie van 2008 naar 2009.

Voor het jaar 2009 werden totale fiscale ontvangsten aangerekend ten belope van 85,97 miljard wat ten overstaan van 2008 een afname vertegenwoordigt van

23 Daar waar het jaar 2007 geen enkele indexaanpassing kende, werden tijdens het jaar 2008 drie indexaanpassingen doorgevoerd, namelijk in februari, juni en oktober 2008 (dit voor het geval der wedden in de openbare sector).

24 Het voor seizoeninvloeden en kalendereffecten gezuiverde bruto binnenlands product (bbp) in volume lag voor het laatste kwartaal van 2008 met 2,2 % lager dan het kwartaal eerder. Het eerste kwartaal van 2009 lag op zijn beurt ook met 1,7 % lager ten opzichte van het laatste trimester van 2008.

7,18 miljard of 7,7 %⁽²⁵⁾, wat een uitzonderlijke gebeurtenis is in de evolutie van de federale openbare financiën. De directe belastingen nemen met 10,5 % af terwijl de indirecte belastingen 4,1 % lager liggen.

Eén van de belangrijkste belastingrubrieken die een verdere terugval ondergaan is deze van de voorafbetalingen. Daar waar de recente jaren vóór 2008 een gemiddelde groei van 5,5 à 6,5 % genoteerd werd⁽²⁶⁾ daalde de betrokken opbrengst in 2008 met 1,7 % en in 2009 zelfs met 26,1 %. Uiteraard heeft deze beduidende daling een rechtstreekse band met de weerslag van de economische crisis op de bedrijfswinsten versterkt door de omstandigheid dat bedrijven een voorkeur hadden voor het aanhouden van cashgeld ingevolge de heersende kredietchaarste.

De hiernavolgende tabel geeft voor de jaren 2007 tot en met 2009 een verdeling per vervaldag van de voorafbetalingen. Hierin is duidelijk de breuklijn merkbaar vanaf de vervaldag van oktober 2008 waarna de dalingspercentages zelfs oplopen tot 28 % voor de eerste twee vervaldagen van 2009.

Tabel 17: Verdeling der vervaldagen aan voorafbetalingen, 2007-2009

	2007		2008		2009	
	absoluut	verschil t.o.v. vorig jaar in %	absoluut	verschil t.o.v. vorig jaar in %	absoluut	verschil t.o.v. vorig jaar in %
maand april	4.213	-3,3	4.782	+13,5	3.411	-28,7
maand juli	2.020	+8,5	1.996	-1,2	1.435	-28,1
maand oktober	2.109	+10,5	1.890	-10,4	1.556	-17,7
maand december	2.045	+13,2	1.729	-15,5	1.500	-13,2
andere maanden	1.160	+27,3	957	-17,5	492	-48,6
Jaartotaal	11.547	+6,5	11.354	-1,7	8.394	-26,1
april + juli	6.233	+0,2	6.778	8,7	4.846	-28,5
oktober + december	4.154	+11,8	3.619	-12,9	3.056	-15,6
andere maanden	1.160	+27,3	957	-17,5	492	-48,6
Jaartotaal	11.547	+6,5	11.354	-1,7	8.394	-26,1

Een andere belangrijke dalingsrubriek die nauw gerelateerd is tot de economische evolutie betreft het verloop van de zuivere btw-ontvangsten; deze dalen tijdens het jaar 2009 met 0,52 miljard of 2,2 % daar waar deze tijdens 2008 nog een toename registreerden met 1,1 %. Dat ondanks drie wedde-indexeringen in 2008 de btw-ontvangst in 2009 toch nog een negatieve evolutie ondergaat heeft uiteraard veel te maken met het geschokt vertrouwen van de consument in zijn

25 In de aangerekende gegevens van 2009 zit een bedrag van 262 miljoen aan opbrengstbijdrage voor de sociale zekerheid. Na incalculatie van een bedrag van 208 miljoen voor deze materie in 2008 beloopt de overeenstemmende daling van de totale fiscale ontvangsten in 2009 7,39 miljard of 7,9 %.

26 Jaarlijkse stijgingspercentages voor 2005, 2006 en 2007 van respectievelijk 5,7 %, 5,5 % en 6,5 %.

financiële situatie en de daaruit voortvloeiende verhoogde spaarneiging in het kader van het fenomeen voorzorgsparen⁽²⁷⁾. Deze hogere spaarquote leidde tot significante dalingen in het consumptieniveau in het laatste trimester van 2008 en het eerste semester van 2009.

In het geheel der directe belastingen speelt de afhandeling van de kohieren in de personenbelasting ook een belangrijke rol in de realisatie van het lager liggend ontvangstenniveau in 2009 ten opzichte van het jaar ervoor. De netto-weerslag van deze kohieren geeft voor 2009 aanleiding tot een negatieve ontvangst van 5,40 miljard wat 1,79 miljard hoger ligt ten opzichte van 2008. Deze opstoot aan terugstortingen aan particulieren, die daardoor een gunstig supplementair inkomenseffect genoten, kaderde in een versnelling aan inkohieringen tijdens de laatste twee maanden van 2009.

De algemeen-economische toestand heeft ook een weerslag gehad op de belangrijkste ontvangstenrubriek, zijnde de bedrijfsvoorheffing. Hiervoor wordt voor 2009 een status-quo opgetekend ten opzichte van 2008, dit vooral onder invloed van de toegenomen negatieve effecten op de werkgelegenheid, alsook van het toegenomen bedrag in 2009 inzake de weerslag van maatregelen van korting op de bedrijfsvoorheffing zoals op overuren, ploegen- en nachtarbeid en op onderzoeksprojecten⁽²⁸⁾. De in 2009 toegestane betalingsuitstellen aan bedrijfsvoorheffing, dit in het kader van het herstelplan, zullen ook als weerslag hebben dat een gedeelte bedrijfsvoorheffing niet meer in 2009 kon geïnd worden, maar via de inkohiering verschoven is geworden als kasinning in 2010.

5.2 Van totale fiscale ontvangsten naar de rijksmiddelenontvangsten

De rijksmiddelenontvangsten vormen het restant tussen de totale ontvangsten die op federaal vlak geïnd worden door de Schatkist na aftrek van de gelden die afgehouden worden ter financiering van andere overheden, zoals deze voor de Europese Unie, voor de gewesten en de gemeenschappen, voor de sociale zekerheid en voor diverse andere (kleinere) fondsen en objectieven⁽²⁹⁾.

Voor het jaar 2009 blijkt dat van een aangerekend totaal aan fiscale ontvangsten van 85,97 miljard een bedrag van 53,18 miljard afgehouden werd ter financie-

27 In 2009 beliep de spaarquote (brutobesparing in % van het bruto beschikbaar inkomen) van de particulieren 20,1 % tegen 16,6 % in 2008. Bron : NBB

28 De totale kost van deze verlaagde loonkosten door kortingen op bedrijfsvoorheffing worden voor 2009 geraamd op 1,7 miljard tegen 1,4 miljard voor 2008 en 1,0 miljard voor 2007.

29 Voor het jaar 2009 vallen hieronder : het Rampenfonds, het veiligheidsfonds van de politiezones, de fondsen van de Commissie voor de Regulering van de Electriciteit en het Gas (CREG), de milieuvriendelijke maatregelen autovoertuigen, het Petroleumagentschap APETRA en de overdrachten in het kader van de effectisering van de fiscale vorderingen inzake inkomstenbelastingen en btw.

ring van andere overheden, fondsen en objectieven. Per saldo belopen de fiscale rijksmiddelen aldus nog maar 32,80 miljard.

De voornaamste begunstigen van deze afhoudingen ten nadele van de federale Schatkist voor 2009 betreffen (tussen haakjes de relatieve belangrijkheid):

- ▶ de Europese Unie : 2,26 miljard (4,2 %);
- ▶ de gewesten en de gemeenschappen voor een totaal van 36,27 miljard (68,2 %) waarvan 16,73 miljard (31,5 %) voor de gewesten en 19,54 miljard (36,7 %) voor de gemeenschappen;
- ▶ de sociale zekerheid : 14,17 miljard (26,7 %);
- ▶ de diverse andere afhoudingen : 0,48 miljard (0,9 %) waarvan de voornaamste deze zijn in het kader van de politiezones voor een bedrag van 0,18 miljard (0,3 %).

Tabel 18: Overgang totale ontvangsten naar rijksmiddelen, 2007-2009

<i>in miljoenen euro</i>		totale ontvangsten (TO)	afhoudingen	rijksmiddelen (RM)	RM in % van de TO
2007	Directe belastingen	50.063	18.481	31.582	63,1
	Douane en accijnzen	9.247	3.151	6.096	65,9
	Btw, registratie en diversen (1)	31.485	28.352	3.134	10,0
	(waarvan zuivere btw)	(23.765)	(22.952)	(813)	(3,4)
	Totaal	90.796	49.984	40.812	44,9
2008	Directe belastingen	52.650	19.592	33.058	62,8
	Douane en accijnzen	9.117	3.172	5.944	65,2
	Btw, registratie en diversen (1)	31.829	29.497	2.333	7,3
	(waarvan zuivere btw)	(24.018)	(24.001)	(17)	(0,1)
	Totaal	93.596	52.261	41.336	44,2
2009	Directe belastingen	46.722	21.880	24.842	53,2
	Douane en accijnzen	8.583	2.812	5.770	67,2
	Btw, registratie en diversen (1)	30.669	28.487	2.183	7,1
	(waarvan zuivere btw)	(23.498)	(23.472)	(26)	(0,1)
	Totaal	85.974	53.179	32.795	38,1

(1) inclusief successierechten

Uit de tabel⁽³⁰⁾ blijkt dat van het pakket aan totale fiscale ontvangsten, geïnd in kas door de federale Schatkist, er in 2009 slechts 38,1 % overblijft ter financiering van de federale begrotingsuitgaven, daar waar voor de jaren 2007-2008 nog ongeveer 44 tot 45 % overbleef als federale financieringscomponent.

30 Door aanrekeningsverschillen kunnen de in de tabel gehanteerde totaalgegevens inzake de fiscale rijksmiddelen lichtjes afwijken van de cijfers opgenomen in de officiële schatkisttoestand. Voor de jaren 2007, 2008 en 2009 belopen de afwijkingen respectievelijk 0,09 %, 0,09 % en 0,13 %.

Naar grote aggregaten toe, blijkt dat het federaal restant voor de douane en accijnzen-ontvangsten redelijk stabiel blijft liggen op 65 à 67 % terwijl de ontvangsten aan directe belastingen op twee jaar tijd een daling met ongeveer 10 procentpunt ondergaan op rijksmiddelenbasis.

Het restantaandeel van de kasontvangsten aan btw, registratie en diversen, inclusief de successierechten, strandt in 2009 op 7,1 %. Indien dan nog slechts de zuivere btw-ontvangsten beschouwd worden, blijkt het rijksmiddelenaan-deel praktisch nihil. Deze toestand gaf aanleiding tot de wettelijke voorziening⁽³¹⁾ dat, ingeval de btw-opbrengst onvoldoende zou zijn om de alternatieve financiering van de sociale zekerheid te betalen (naast de andere traditionele begunstigden zoals de Europese Unie en de gemeenschappen), het bedrag dat de federale Staat aan de sociale zekerheid verschuldigd is, voorafgenomen zal worden ten laste van de bedrijfsvoorheffing. Deze btw-uitputtingsregeling is wettelijk vastgelegd voor toepassing op de jaren 2009 tot en met 2011.

31 Artikel 42 van de wet van 30 december 2009 houdende diverse bepalingen (Belgisch Staatsblad dd. 31 december 2009).

6

De federale staatsschuld

De federale staatsschuld bestaat enerzijds uit schuld uitgegeven of overgenomen door de federale Staat en anderzijds wordt ze mee gevormd door de schulden van bepaalde instellingen waarvoor de federale Staat tussenkomt in de financiële lasten (de belangrijkste entiteit in deze tweede categorie van federale staatsschuld betreft de Regie der Gebouwen).

Het Agentschap van de Schuld is belast met het operationeel beheer van de staatsschuld. Deze specifieke entiteit werd in 1998 binnen het kader van de administratie van de Thesaurie van de FOD Financiën opgericht. Ze gebruikt voor dit beheer van de staatsschuld een aantal beheersmethodes die dicht aanleunen bij die van de privé-sector en geniet daardoor over meer soepelheid dan een klassieke administratie.

Overeenkomstig de wet op de Rijksmiddelenbegroting “stelt de minister van Financiën, op voorstel van het Strategisch Comité van de schuld dat werkt binnen de algemene administratie van de Thesaurie, de algemene richtlijnen vast die van toepassing zijn op het beheer van de federale staatsschuld; deze richtlijnen hebben in het bijzonder betrekking op de structuur van de portefeuille van de schuld en op het niveau van de risico's die daaraan kunnen verbonden zijn”. (partim van artikel 9 van de Rijksmiddelenbegroting 2010).

Per einde 2009 beliep het niveau van de federale staatsschuld het bedrag van 321,84 miljard waarvan 321,39 miljard aan schulden uitgegeven of overgenomen door de federale Staat en 0,45 miljard aan schulden van bepaalde instellingen waar de federale Staat tussenkomt in de financiële lasten.

Tabel 19: Onderverdeling federale staatsschuld (in miljarden euro)

<i>Toestand per einde</i>	2007	2008	2009
Schuld uitgegeven of overgenomen door de federale Staat	285,22	310,22	321,39
Schulden van bepaalde instellingen waarvoor de federale Staat tussenkomt in de financiële lasten waarvan :	0,59	0,61	0,45
Regie der Gebouwen	0,24	0,30	0,28
Lokale besturen	0,04	0,03	0,02
Nationale Delcrederedienst	0,15	0,15	0,05
Federale Participatie- en Investeringsmaatschappij	0,15	0,13	0,10
Totaal	285,81	310,83	321,84

De hiernavolgende commentaar heeft enkel betrekking op de schuld uitgegeven of overgenomen door de federale Staat. De notie “overgenomen door de federale Staat” betreft leningen die oorspronkelijk werden aangegaan bijvoorbeeld

door het Pasteurinstituut en door het Fonds voor Spoorweginfrastructuur, en die later geïntegreerd werden in de federale staatsschuld.

Zoals hiervoor vermeld belooft de schuld een brutobedrag van 321,39 miljard per einde 2009⁽³²⁾ wat ten overstaan van de toestand per einde 2008 een toename vertegenwoordigt met 11,17 miljard of 3,6 %. Daar de Schatkist in het kader van het beheer van de schuld ook financiële beheersverrichtingen realiseert (vooral geconcretiseerd door beleggingen zoals interbancaire plaatsingen en het in portefeuille nemen van eigen effecten) die een totaal van 6,31 miljard bereiken per einde 2009, belooft de netto-schuld derhalve een niveau van 315,08 miljard.

Tabel 20: Van brutoschuld naar nettoschuld, 2007-2009 (in miljarden euro)

<i>Toestand per einde</i>	2007	2008	2009
Brutoschuld	285,22	310,22	321,39
Beheersverrichtingen van de Schatkist	10,09	7,99	6,31
Per saldo : nettoschuld	275,13	302,23	315,08

Naargelang de looptijd en de munt van uitgifte geeft volgende tabel de verdere onderverdeling van de federale bruto-schuld.

Tabel 21: Schuld per looptijd en per munt, 2007-2009

		<i>in miljarden euro</i>	half lange en lange termijn	korte termijn	totaal
Toestand per einde 2007	Schuld in euro	246,40	37,89	284,29	
	Schuld in deviezen	0,94	0,00	0,94	
	Totaal	247,33	37,89	285,22	
Toestand per einde 2008	Schuld in euro	251,54	54,16	305,70	
	Schuld in deviezen	0,60	3,92	4,52	
	Totaal	252,13	58,08	310,22	
Toestand per einde 2009	Schuld in euro	273,59	47,23	320,83	
	Schuld in deviezen	0,56	0,00	0,56	
	Totaal	274,16	47,23	321,39	

De schuld op halflange (meer dan 1 jaar en minder dan 5 jaar) en op lange termijn (5 of meer jaar) belooft per einde 2009 een bedrag van 274,16 miljard en bestaat voor 99,8 % uit schulden in euro. De korte termijnschuld daarentegen bevat geen deviezenschuld⁽³³⁾ en is dus volledig uitgedrukt in euro wat maakt dat de schuld in deviezen ten overstaan van de totale schuld nog maar 0,2 % uitmaakt. Qua muntsamenstelling wordt deze deviezenschuld alleen nog maar vertegenwoordigt door de Japanse yen.

32 Het is de variatie in de niveau's aan bruto-schuld die overeenstemt met de techniek van overgang van het netto te financieren saldo naar de nominale schuldvariatie (dus in bruto-optiek).

33 De notie "schuld in deviezen" heeft niet dezelfde betekenis als de notie "buitenlandse schuld"; deze laatste notie vertegenwoordigt de schuld, zowel in vreemde valuta als in euro, ten overstaan van de niet-verblijfhouders.

In het geheel van de totale schuld belooft deze per einde 2009 op halflange en lange termijn 85,3 % en het aandeel van de schuld op korte termijn (op 1 jaar en minder) aldus per saldo 14,7 %. Opvallend is wel de grote toename van het aandeel van de schuld op korte termijn per einde 2008, en dit zowel van de schuld in euro als in deviezen. Ten overstaan van een aandeel van 13,3 % van de totale schuld per einde 2007 steeg deze van de korte termijnschuld tot 18,7 % per einde 2008 om een jaar later weer in belang te verminderen tot 14,7 %. Deze evolutie wordt verklaard door de hiervoor reeds vermelde gevolgen van de financiële crisis op de financiering via de verschillende kapitaalinjecties toegekend aan de Belgische financiële instellingen. Deze steunoperaties van de federale Staat aan bepaalde financiële instellingen deden zich uitsluitend voor in de periode september-december 2008 en dergelijke belangrijke en dringende stijging van de behoefte aan bijkomende financieringsmiddelen kon alleen maar opgevangen worden door een toename van de korte termijnschuld, waarvan een gedeelte gefinancierd werd in deviezen daar deze bijkomende financiering deels in deviezen diende gerealiseerd te worden. In de loop van het eerste semester 2009 werden deze deviezen (Amerikaanse dollar, Britse pond en Australische dollar) nagenoeg volledig terugbetaald zodat de Schatkist de overeenstemmende schulden kon aflossen.

Onderverdeeld volgens de belangrijkste bestanddelen van de schuld uitgegeven of overgenomen door de federale Staat geeft volgende tabel per einde van de jaren 2007, 2008 en 2009 de nominale waarden en de relatieve aandelen ten overstaan van de totale schuld.

Tabel 22: Bestanddelen van de federale schuld, 2007-2009 (in miljarden euro)

Toestand per einde	2007	2008	2009	
			miljarden euro	in %
A. Schuld in euro				
Lineaire obligaties	220,90	225,42	241,64	75,2
Staatsbons	6,28	5,43	4,73	1,5
Schatkistcertificaten, waarvan:	30,39	41,52	40,14	12,5
op 3 maanden	2,41	7,34	3,94	1,2
op 6 maanden	6,15	11,77	10,07	3,1
op 12 maanden	21,84	22,41	26,12	8,1
Schatkistbons - Zilverfonds	15,49	16,18	16,90	5,3
Andere	11,22	17,15	17,41	5,4
Subtotaal	284,29	305,70	320,83	99,8
B. Schuld in deviezen				
In Britse pond	-	0,21	-	-
In Japanse yen	0,45	0,59	0,56	0,2
In US dollar	-	3,67	-	-
In andere munten (1)	0,48	0,04	-	-
Subtotaal	0,94	4,52	0,56	0,2
C. Totale schuld	285,22	310,22	321,39	100,0

(1) Zwitserse frank en Australische dollar

De lineaire obligaties vertegenwoordigen met een aandeel van 75,2 % per einde 2009 het grootste gedeelte van de totale schuld, in relatieve belangrijkheid gevolgd door de Schatkistcertificaten die 12,5 % in de totale schuld vertegenwoordigen.

Op het vlak van houderschap inzake de lineaire obligaties wordt ongeveer 33 % per einde 2009 aangehouden door Belgische residenten terwijl het saldo van 67 % in handen van buitenlandse residenten verblijft. Op het vlak van de schatkistcertificaten belopen deze houderspercentages respectievelijk 18 % Belgisch en 82 % buitenlands.

De gevolgen van de financiële crisis kwamen zeer duidelijk tot uiting in het spaargedrag van de beleggers die op zoek waren naar zekerheid in hun beleggingen en alzo uitkwamen op de staatsbons als alternatieve beleggingsmodaliteit. Deze houding had tot gevolg dat de inschrijvingen op staatsbons relatief enorm toenamen tijdens de laatste uitgifte van het jaar 2008 alsook ter gelegenheid van de eerste (en in mindere mate ten gunste van de tweede) uitgifte van 2009.

Zoals uit de volgende tabel blijkt werd voor de staatsbonuitgifte van december 2008 een bedrag van 483 miljoen ingetekend en op deze van maart 2009 376 miljoen, wat opnieuw een tijdelijke opwaardering gaf aan dit type belegging na een periode van tanende interesse.

Tabel 23: Inschrijvingen op staatsbons, 2007-2009 (in miljoenen euro)

<i>maand van uitgifte</i>	2007	2008	2009
maart	189,3	83,5	376,2
juni	126	65,1	113,5
september	125	47,7	90
december	78,5	483,3	89,2
Jaar	518,8	679,6	668,9

Qua evolutie in de tijd valt vooral het toegenomen niveau aan schatkistcertificaten op van het jaar 2007 naar het jaar 2008; deze financieringsmodaliteit steeg namelijk van een uitstaand bedrag van 30,39 miljard per einde 2007 naar een bedrag van 41,52 miljard per einde 2008, zijnde een toename met 11,13 miljard of 37 %. Deze enorme toename houdt uiteraard verband met de voormelde dringende financieringsbehoeften die opdoken vanaf september 2008 in verband met de financiële crisis. Dit maakt dat de nominale schuldtoename van 25,00 miljard in 2008 voor een aandeel van 44,5 % gefinancierd werd door schatkistcertificaten in euro, naast een uitzonderlijke financiering in deviezen voor een aandeel van 14,3 % en in andere schuldrubrieken voor een aandeel van 23,7 % (hierin vooral aanvullende financiering door Belgian Treasury Bills,

BTB's⁽³⁴⁾, waarvan het uitstaand bedrag steeg van 1,48 miljard einde 2007 naar 8,56 miljard in euro en in deviezen einde 2008.

Tabel 24: Evolutie in de bestanddelen van de federale schuld

	2007		2008		2009	
	miljarden euro	aandeel in %	miljarden euro	aandeel in %	miljarden euro	aandeel in %
A. Schuld in euro						
Lineaire obligaties	+6,68	+45,7	+4,52	+18,1	+16,22	+145,2
Staatsbons	-0,56	-3,8	-0,85	-3,4	-0,70	-6,3
Schatkistcertificaten	+3,42	+23,4	+11,13	+44,5	-1,38	-12,3
Schatkistbons - Zilverfonds	+0,83	+5,7	+0,69	+2,8	+0,72	+6,4
Andere	+4,78	+32,7	+5,93	+23,7	+0,26	+2,3
Subtotaal	+15,15	+103,6	+21,41	+85,6	+15,13	+135,5
B. Schuld in deviezen	-0,52	-3,6	+3,58	+14,3	-3,96	-35,5
C. Totale schuld	+14,62	+100,0	+25,00	+100,0	+11,17	+100,0

Tijdens het jaar 2009 volgde op het vlak van de schatkistcertificaten een stabiliserende actie, ze daalden zelfs met 1,38 miljard in niveau per einde 2009 ten opzichte van ultimo 2008. De financieringsmodaliteit bij uitstek in 2009 werd vertegenwoordigd door de lineaire obligaties waarvan de overfinanciering ten overstaan van het jaartekort in de Schatkist toeliet om voornoemde daling in de schatkistcertificaten te financieren alsook het uitstaand bedrag van de BTB's, zowel in euro als in deviezen, met 8,10 miljard te verminderen.

In het kader van de schuldtoename in 2009 dient bijkomend er aan herinnerd te worden dat op 1 januari 2009 een schuld van 4,27 miljard overgenomen werd van het Fonds voor Spoorweginfrastructuur. Per einde 2009 belooft deze schuldcategorie nog een uitstaand bedrag van 3,70 miljard.

34 Belgian Treasury Bills zijn effecten op korte termijn (gewoonlijk minder dan 3 maanden looptijd) die zowel uitgedrukt zijn in euro als in deviezen van andere oESO-lidstaten en die doorlopend en op maat van de investeerders kunnen uitgegeven worden.

7 De opportuniteit van het kasconcept in het nieuw comptabiliteitstechnisch kader

De wet van 22 mei 2003 houdende organisatie van de begroting en van de comptabiliteit van de federale staat voert een totaal nieuwe benadering in inzake onder andere de aanrekeningsregels toepasbaar op de begrotingsverrichtingen. De aanrekening van een begrotingsontvangst en van een –uitgave zal voortaan uitsluitend gegrond zijn op de regel van het vastgesteld recht, waarbij voldaan moet zijn aan volgende vier voorwaarden:

- ▶ het bedrag is op nauwkeurige wijze vastgesteld;
- ▶ de identiteit van de schuldenaar of van de schuldeiser is bepaalbaar;
- ▶ de verplichting om te betalen bestaat;
- ▶ een verantwoordingsstuk is in het bezit van de betrokken dienst.

Daar waar vóór de toepassing van deze nieuwe comptabiliteitswet de meeste ontvangsten en uitgaven in rekening van de begroting gebracht werden op basis van respectievelijk het tijdstip van de inning en het moment van de ordonnancering (= fase vóór de kasbetaling) zal voortaan uitgegaan worden van de stroomregistratie op transactiebasis zoals gedefinieerd in het Europees Systeem van Nationale en Regionale Rekeningen (ESR), welke definitie er op neerkomt dat het registratiemoment dat moment is waarop de economische waarde tot stand komt, gewijzigd wordt of verloren gaat, dan wel op het moment dat aanspraken en verplichtingen tot stand komen, gewijzigd worden of geannuleerd worden. De verplichting tot betalen brengt also een schuld of een vordering teweeg ten laste of ten voordele van de betrokken entiteit.

Ondanks deze algemene definitie die een zeer ruim kader omvat, nuanceert het ESR-systeem zichzelf in die zin dat soms de nodige flexibiliteit in deze ruime definiëring dient betracht te worden en dat dit in het bijzonder geldt voor belastinginkomsten die veelal op kasbasis geregistreerd worden en waar het aldus soms moeilijk is om deze stromen op kasbasis om te zetten in stromen op transactiebasis. In dit geval kan het aldus noodzakelijk zijn de gegevens te benaderen.

De toepassing van de filosofie van de ESR-systematiek, toegespitst op de mogelijkheid tot internationale vergelijking van de samenstellende aggregaten, heeft de laatste jaren in begrotingstechnisch verband geleid tot het meer en meer op de voorgrond treden van aanpassingen en omvormingen van begrotingscijfers, zoals deze gangbaar waren vanuit de optiek der kasramingen en ordonnanceringsuitgaven, om uiteindelijk te resulteren in het begrip “vorderingensaldo”. Dit laatste begrip heeft meer en meer de notie “netto te financieren saldo”, dat

het eindproduct is van het circuit van kasverrichtingen, verdrongen. De aansluiting van de federale begrotingscomptabiliteit aan de ESR-principes is dan geïnstitutionaliseerd geworden via het wetgevend kader waarvan de wet van 22 mei 2003 deel uitmaakt⁽³⁵⁾.

Parallel met het meer en meer op de voorgrond treden van de ESR-benadering kent de kasoptiek een stiefmoederlijke behandeling, maar is nog niet volledig uit het budgettair circuit verdwenen. Getuige hiervan is de bepaling van **artikel 49** van voormelde wet van 22 mei 2003 dat stelt dat :

“Onverminderd artikel 19 vermelden de begrotingsdocumenten eveneens, ter informatie:

- 1° wat de ontvangsten betreft, de raming van de inningen tijdens het jaar die voortvloeien uit de op de begroting aangerekende vastgestelde rechten;
- 2° wat de uitgaven betreft, de raming van de betalingen, per programma, tijdens het jaar, die voortvloeien uit de op vereffeningskredieten aangerekende vastgestelde rechten”.⁽³⁶⁾

Deze ramingen op kasbasis, die betrekking moeten hebben op de verrichtingen die gedurende dat betrokken jaar worden verwacht (ongeacht het jaar van aanrekening van de vastgestelde rechten waarvan zij de uitvoering zijn), hebben als bedoeling het parlement toe te laten, ex ante en ex post, de uitvoering van de begrotingsverrichtingen op kasbasis te evalueren⁽³⁷⁾.

Voormeld artikel 49 is belangrijk op het vlak van de inschrijving in de begrotingsdocumenten van de ramingsgegevens op kasbasis, even belangrijk is echter **artikel 64** dat stelt dat “de begrotingscomptabiliteit registreert eveneens de verrichtingen bedoeld in artikel 49”.

35 Namelijk :

- de wet van 16 mei 2003 tot vaststelling van de algemene bepalingen die gelden voor de begrotingen, de controle op de subsidies en voor de boekhouding van de gemeenschappen en de gewesten, alsook voor de organisatie van de controle door het Rekenhof (Belgisch Staatsblad dd. 25 juni 2003) ;
- de wet van 22 mei 2003 tot wijziging van de wet van 29 oktober 1846 op de inrichting van het Rekenhof (Belgisch Staatsblad dd. 3 juli 2003) ;
- het koninklijk besluit van 10 november 2009 tot vaststelling van het boekhoudplan van toepassing op de federale Staat en op de gemeenschappen, de gewesten en de gemeenschappelijke gemeenschapscommissie (Belgisch Staatsblad dd. 11 december 2009).

36 Bedoeld artikel 19 geeft een volledige en algemeen geldende omschrijving van een begroting en van de bepalingen die ze beheersen zoals de definitie van de ontvangstenramingen in functie van de vastgestelde rechten en van de vastleggings- en vereffeningskredieten.

37 Op het vlak van de fiscale ontvangsten relativeren deze kasinningsramingen aldus de in de begroting opgenomen geraamde vastgestelde rechten, inclusief deze die nooit zullen geïnd worden.

Het is via die registratie in de begrotingscomptabiliteit dat de rekening van uitvoering van de begroting ook rapporteert over de uitvoering van de begrotingsverrichtingen op kasbasis en aldus een evaluatie a posteriori door het parlement toelaat. Daartoe regelt **artikel 74** het detail dat dient aangegeven te worden in deze toelichtende rekening op het vlak van de ontvangsten en de uitgaven, wat het parlement toelaat een beter beeld te verkrijgen van het netto te financieren saldo.

Dit netto te financieren saldo sluit aan bij het loutere kasconcept en wordt gevormd door de financiële afwikkeling van de verschillende aggregaten die er deel van uitmaken op budgettair en extra-budgettair vlak. Het is dan ook de opvolging en verklaring van deze financiële aggregaten die vallen onder de publicatie van de maandelijkse schatkisttoestand, opgesteld door de federale administratie der Thesaurie.

Het interne document “maandelijkse schatkisttoestand”, waarvan de voornaamste gegevens uiteraard beschikbaar zijn en doorgespeeld worden aan allerhande geïnteresseerde gebruikers (kabinetten, studiediensten, NBB), maakt deel uit van een totaalpakket aan kasgegevens waaronder ook de op federaal vlak gecentraliseerde glijdende driemaandelijkse kasramingen aan ontvangsten en uitgaven en de dagelijkse kasramingsgegevens ressorteren.

De belangrijkheid van deze kasrapportering, waarvan de maandelijkse schatkisttoestand de concrete resultante vormt, bestaat er tot op heden in dat ze de enige bron is die op korte termijn⁽³⁸⁾ het elke maand mogelijk maakt zowel de evolutie inzake de kasoperaties op de begrotingen als deze inzake de toch niet te verwaarlozen extra-budgettaire verrichtingen te beoordelen en te verklaren⁽³⁹⁾. Door de perfecte aansluiting van al deze vormen van kasinstromen en –uitstromen met de evolutie van de rijksschuld (maatschappelijk en macro-economisch toch ook een belangrijke relevante grootheid) en het ermee verbonden netto te financieren saldo, is deze rapportering van significant belang voor de beleidsopvolging van de federale begrotingsuitvoering alsook dienend als operationele leidraad voor het Agentschap van de schuld om zo exact mogelijk op de effectieve kasbehoeften of –overschotten te kunnen inspelen op het vlak van de financiering van de schatkist ten bate van de gehele federale overheid.

38 Zo werden de kasgegevens van de eerste 7 maanden van 2010 besproken in het Directiecomité van de Schatkist in haar vergadering van 29 september 2010.

39 Ook mag niet uit het oog verloren worden dat het opstellen van de maandelijkse schatkisttoestand het flexibel inspelen op informatie allerhande (en vanuit vele diverse bronnen: o.a. NBB, Post, rekenplichtigen) en het anticipatief verwerken van gegevens, vereist. Ook speelt mee dat een groot aantal overdrachten van fiscale en niet-fiscale ontvangsten aan andere overheden gebaseerd is op de in kas geïnde bedragen.